

JMG

– Kandidatuppsats 15 hp –

”Varför går man inte hårdare fram?”

En studie i krigsorienterad journalistik inom svensk public service.

Författare: Cemil Arikan, Staffan Florén Sandberg & Karl Henrik Olsson

Handledare: Mathias Färdigh

Termin: VT 2014

Kurskod: JU1532

GÖTEBORGS UNIVERSITET
JOURNALISTIK, MEDIER OCH KOMMUNIKATION

Abstract

- Title: "Varför går man inte hårdare fram? – En studie i krigsorienterad journalistik av Public Service från Ukrainakonflikten"
- Authors: Cemil Arikan, Staffan Florén Sandberg and Karl Henrik Olsson
- Subject: Undergraduate research paper in journalism studies, Dept. of journalism, media and communication (JMG) Gothenburg University
- Term: Spring 2014
- Supervisor: Mathias Färdigh, JMG, Gothenburg University
- Pages/words: 48 pages/16701 words
- Purpose: The main purpose of the paper was to examine if and to what extent the conflict coverage of two Swedish public service news programmes from the ongoing Ukrainian conflict could be said to orientate towards either war or peace journalism.
- Method: Quantitative and qualitative content analysis
- Procedure: News broadcasts from Rapport 19:30 and Dagens Eko kvart-i-fem, covering the Ukrainian conflict, over a period of two months, were analyzed from the normative perspective of Johan Galtung's peace journalism theory and Wilhelm Kempf's theory of war and peace discourse.
- Results: Both Rapport and Dagens Eko were found orientating towards war journalism. Reports were given, in a great extent, to events of violence and verbal threats. The conflict was largely conceptualized and constructed as a competitive struggle between Russia on the one side and Ukraine with its western allies on the other.
- Key words: Fredsjournalistik; Krigsjournalistik; Krigsdiskurs; Fredsdiskurs; Journalism of Attachment; Rapport; Dagens Eko; Johan Galtung; Wilhelm Kempf

Innehåll

1. Inledning.....	1
1.1 Bakgrund	2
2. Syfte.....	3
2.1 Frågeställning	3
3. Urval	5
3.1 Public Service.....	5
3.2 Konflikts händelseutveckling.....	5
3.3 Metodologisk design	6
3.4 Insamling av material	6
4. Teori - Fredsjournalistik eller krigsjournalistik?	7
4.1 Galtungs fredsjournalistik.....	7
4.2 Propaganda	8
4.3 Fredsjournalistik efter Galtung – Kritik och nya tolkningar.....	9
4.4 Journalism of attachment	10
4.5 Wilhelm Kempf och konflikts utveckling.....	10
4.6 Att konstruera en konflikt	11
4.7 Eskalerande eller de-eskalerande	12
4.8 Nyheten – genren och formaten.....	12
4.9 Konnotation och färgat språk.....	13
5. Metod.....	15
5.1 Operationalisering.....	15
5.2 Analysenheten och variabeldefinitioner	15
5.3 Intern validitet	18
5.3.1 Intersubjektivitet	18
5.3.2 Begreppsvaliditet.....	18
5.3.3 Reliabilitet.....	19
5.4 Extern validitet	19
5.5 Bortfall	20
6. Resultat.....	22
6.1 Färgat språkbruk.....	22
6.1.1 Språkbruk medierna	22
6.1.2 Språkbruk konfliktaktörer:	23
6.1.3 Bildbruk medierna:	23

6.2 Konfliktkonstruktioner	24
6.2.1 Den interna konflikten.....	24
6.2.2 Den externa konflikten.....	25
6.2.3 Konfliktkonstruktion.....	26
6.3 Eskalering och de-eskalering	28
6.4 Negativa aspekter och bakomliggande motiv.....	31
6.5 Utvärderande av annan aktör	32
6.5 Källor.....	35
6.6 Röster	36
7. Diskussion.....	39
7.1 Slutsatser	39
7.2 Fredsjournalistikens framtid	41
Referenser	42
Appendix 1.....	I
Appendix 2.....	II
Appendix 3.....	III
Appendix 4.....	IV

1. Inledning

"På vägen till bastionen mötte Kalugin en mängd sårade, men eftersom han av erfarenhet visste hur fatalt denna inblick inverkar på ens stämning i strid underlät han inte blott att stanna och fråga ut dem utan försökte att alls inte se dem".

- Leo Tolstoj i *Sevastopol i maj 1855* (ur *Kosackerna* s 291, Leo Tolstoj)

"Starting with the first two victims of war, peace and truth, we then add the next two victims: people and solution".

- Johan Galtung i *Peace Journalism – A Challenge*

Ukraina står i skrivande stund på randen till krig. De protester som startade i november 2013, som ett svar på uppskjutandet av ett frihandelsavtal mellan Ukraina och EU, har under loppet av några månader kommit att eskalera och hotar i skrivande stund att utvecklas till ett fullskaligt krig med Ukraina, Ryssland, USA, EU och NATO som inblandade parter. I medier dras paralleller till upptakten inför första världskriget och hotet om ett nytt kallt krig mellan öst och väst. Men vilken roll spelar medierna egentligen i utvecklingen av en konflikt? Kan mediernas bevakning påverka om en konflikt leder till fredlig lösning eller om den eskalerar mot väpnade strider och krig?

Konflikter är ofta komplicerade och intrikata skeenden men tenderar, liksom nyhetsbevakningen, att inkorporera olika gemensamma karaktärsdrag och följa vissa gemensamma mönster. Genom en schematisk generalisering och en förenkling av händelseförloppet skulle man kunna påstå att en konflikt består av minst två parter som med olika mål och önskningar för ögonen tenderar handla på ett sätt som den andra parten upplever som hotfullt i relation till sina egna mål och önskningar.¹

Förenklingar av svåra och komplicerade skeenden är praxis inom journalistiken och kan också sägas vara en medveten och välkommen funktion som underlättar för läsaren, åskådaren och åhöraren att tillgodogöra sig den information som förmedlas. En journalistisk metod där händelser och skeenden komprimeras och kondenseras för att passa ett specifikt medieformat och/eller en specifik mediedramaturgi. Men risken med liknande medieanpassningar är att viktig information inte når fram till publiken, att rapporteringen blir sned och att nyansrikedomen går förlorad.

Vad händer då med bilden av konflikten?

Gå nu tillbaka till kapitlets första mening och läs den en gång till. Skulle den kunna skrivas på något sätt som framkallar andra bilder och känslor? Inom fältet Peace Journalism, eller fredsjournalistik, undersöker forskare vilken roll medias rapportering av en konflikt spelar i själva konfliktens skeenden. Kan den påverka på ett sätt som eskalerar en potentiell våldsspiral eller kan

¹ W Kempf, 'Conflict coverage and conflict escalation' in *Journalism in the new world order* vol.2, W. Kempf and H. Luostarinen (red.), Nordicom, Göteborg, 2002, p. 60

den istället fungera som de-eskalering genom att belysa båda (eller flera) parter motiva och känslor?

1.1 Bakgrund

Idén om en fredsjournalistik utarbetades på 70-talet av den kontroversiella norska fredsforskaren Johan Galtung. Idag har den granskats kritiskt, debatterats, på många sätt omarbetats och bygger idag på forskning från medieforskare, sociologer, psykologer, journalister och freds- och konfliktforskare runt om i världen.

Forskningen om fredsjournalistik växer men samtidigt är den kontroversiell. Förespråkarna ser den som en möjlighet att förbättra och lyfta fram de bästa sidorna hos den befintliga journalistiken och samtidigt öppna upp nya möjligheter för praktisk freds- och konfliktlösning i såväl lokala som internationella konflikter. Kritikerna däremot, menar att fredsjournalistiken (och teorierna om den) har lite att tillföra journalistiken rent praktiskt. Den är en normativ modell som inte är medveten om de faktiska dynamikerna inom nyhetsproduktion och är en rörelse bort från en av den moderna journalistikens grundpelare: objektiviteten. (Hackett 2006, s.2)

Den österrikiska psykologen och fredsforskaren Wilhelm Kempf utgår från Galtungs teorier men är kritisk till delar av dem. Han menar snarare att det går att prata om en fredsorienterad kontra vålds/krigsorienterad diskurs. Utifrån dem går det sedan att dra slutsatser kring om journalistiken kan sägas påverka en konfliktsituation på ett eskalerande eller de-eskalering vis.

2. Syfte

Syftet med denna uppsats är att studera svensk nyhetsbevakning av internationella konflikter. Uppsatsen ämnar undersöka i vilken mån svensk Public Service hänfaller åt en fredsorienterad eller krigsorienterad nyhetsrapportering. Med utgång i normativa teorier om fredsjournalistik och de-/eskalerande aspekter av nyhetsbevakning undersöks rapporteringen från den nu högaktuella konflikten i Ukraina i Rapports sändningar 19:30 och Ekots sändningar 16:45. Uppsatsen ämnar landa i ett problematiserande resonemang, med utgångspunkt i undersökningens resultat, om vikten och nyttan i konstruktionen av en normativ fredsjournalistik.

2.1 Frågeställning

- **Vilka händelser rapporteras det om i samband med bevakningen av konflikten i Ukraina?**

För att kartlägga vårt material och undersöka i vilken grad det tenderar att vara fredsorienterat respektive krigs/våldsorienterat, börjar vi med att rada upp de händelsetyper vi stöter på. Vår intention är att ta reda på hur stor bredden är vad gäller rapporterade händelsetyper (se utförligt i metodkapitel). Vårt mål är att sedan dela upp dessa händelsetyper i vilka som kan anses vara eskalerande och vilka som kan anses vara de-eskalerande samt de som är varken eller. På så vis kan vi mäta hur stor del av den samlade rapporteringen som kan anses vara eskalerande respektive de-eskalerande, vilket vi kopplar till Galtung och Kempfs teorier och freds- och krigsjournalistik och freds- och krigsorienterad diskurs (se teori, kapitel 5).

- **Hur konstrueras och konceptualiseras konflikten i rapporteringen? Vem sägs vara emot vem?**

För att fånga upp de här frågorna har vi utgått från Kempfs teorier om konfliktkonstellationer och valt att i vår kvantitativa metod utgå från dessa som analysenheter. Därmed kan vi se vilka parter som ställs mot varandra och mäta hur ofta de gör det. Dessutom kan vi få reda på vilken roll de har oftast, eftersom vi särskiljer på om en part i den aktuella rapporteringen är part 1, alltså den agerande parten eller part 2, den svarande. Utöver det registrerar vi en tredje, medlande part i de fallen en sådan uppträder.

- **Vilka aktörer får komma till tals? Elitpersoner och/eller civilpersoner?**

Enligt Galtung tenderar den journalistik som han kallar för krigsjournalistik i första hand låta elitpersoner komma till tals. Med elitpersoner menar han officiella personer, i första hand vita män, som ofta kommer till tals; politiker, högt uppsatta militärer, proffstyckare, experter, näringslivstoppar etc. Tvärtom, menar Galtung, bör fredsjournalistik fokusera på civila initiativ, ge offrets version av en händelse och ge ”röst åt de röstlösa”, exempelvis ”kvinnor, äldre, barn”. (se appendix 1). Vårt mål är att undersöka hur fördelningen ser ut vad gäller vilka röster som får komma till tals och foga det till de andra resultaten för att dra slutsatser kring hur fredsjournalistiken korrelerar med den befintliga journalistiken i Public service.

- **Hur utvärderas aktörernas handlingar? Rapporteras det om de olika aktörernas motiv och vilka negativa aspekter som blir följderna av olika skeenden?**

Hur motiven till handlingar och handlingars konsekvenser beskrivs påverkar vilken bild de olika parterna ges. Kempf menar i stora drag att en krigsorienterad diskurs är ute efter att utse syndabockar medan en fredsorienterad diskurs vill undersöka varför en konflikt uppstår och vad som kan göras för att den ska förändras. Vi är intresserade av att fånga upp vilka parter som oftast får motiven till sina handlingar beskrivna och hur ofta detta sker. Dessutom vill vi undersöka hur konsekvenserna av den aktuella konflikten beskrivs, vilka konsekvenser som oftast lyfts fram och därigenom också vilka som inte gör det. För att kunna foga det till vår slutsats ämnar vi särskilja på de negativa aspekter av konflikten som kan anses vara *synliga*, det vill säga handla om rapportering av materiell förstörelse eller dödsoffer och vilka som är *osynliga*, vilket innebär effekter av konflikten som trauma, oro eller strukturell förstörelse. Idéerna om synliga respektive osynliga konsekvenser faller också inom ramen för Galtungs uppdelning.

3. Urval

Vi har valt undersöka nyhetsbevakningen av konflikten i Ukraina från nyhetssändningarna från Rapport 19:30 och Ekot 16:45 under perioden 2014-02-26 till 2014-04-26.

Urvalet av vårt material är gjort med hänsyn till tre faktorer: Public Service nyhetsrapportering, konfliktens händelseutveckling och undersökningens metodologiska design.

3.1 Public Service

Enligt Riegert (1998 s. 52) ska Sveriges Television förhålla sig opartiskt och faktabaserat, vilket de gör genom att sträva efter att ge rättvis representation till alla intressegrupper i samhället och genom att granska staten och privata affärsintressen (enligt Sveriges Televisions egen utsago). Nyhetsrapporteringen från Public Servicebolagen sker främst genom SVT och SR och via deras största respektive nyhetsprogram Rapport och Ekot där man sänder tv- och radionyheter flera gånger om dagen, alla dagar i veckan, med fokus på deras huvudsändningar klockan 19:30 respektive 16:45. Bara genom Rapports 19:30-sändning når man en publik på över 1,2 miljoner svenskar varje kväll.² Det är i dessa två flaggskepp till nyhetssändningar från public service nyhetsredaktioner som dagens viktigaste händelser rapporteras till allmänheten. De är längre än övriga nyhetssändningar under dagen och ger mer utrymme åt fördjupande nyhetsrapportering såväl inrikes som utrikes. Med anledning av detta är nyhetsbevakningen i Rapport 19:30 och Ekot 16:45 bra fall att studera konflikten i Ukraina. Både med tanke på det breda genomslaget hos den svenska allmänheten men också med tanke på omfattningen av utrikesrapporteringen.

3.2 Konflikten händelseutveckling

Vad gäller det tidsmässiga urvalet för nyhetssändningarna gjordes detta med hänsyn till konfliktens utveckling och karaktär. Under hösten och vintern 2013 hade konflikten i Ukraina präglats av våldsamma demonstrationer med anledning av uppskjutandet av ett frihandelsavtal mellan EU och Ukraina och den dåvarande president Viktor Janukovyč tvingades småningom lämna landet. Oroligheterna hade främst varit begränsade till huvudstaden Kiev under denna period. Detta kom att ändras de sista dagarna i februari 2014 då dittills okända personer tog kontrollen över ett antal myndighetsbyggnader och andra strategiska platser på Krimhalvön i södra Ukraina. Denna händelse markerar början på ett mer aktivt ryskt deltagande i konflikten och vi har valt att låta denna händelse även markera början på den nyhetsbevakning av konflikten som vi ämnar undersöka. Under en period på två månader (2014-02-26 – 2014-04-26) undersöker vi samtliga nyhetssändningar från Rapport 19:30 och Ekot 16:45 som berör konflikten.

Materialet för den valda tidsperioden kom att innefatta en mängd händelser i utvecklingen av konflikten på Krimhalvön och i östra Ukraina. Perioden innefattar både dagar av högintensiv nyhetsrapportering och dagar som helt saknar nyhetsrapportering av konflikten. Detta menar vi knappast kan vara med anledning av att det skulle fattas saker att rapportera om från Ukraina utan att det istället tordes vara ett resultat av ett redaktionellt val. Detta menar vi vittnar om att det förekommit händelser från konflikten som ej kommit över den tröskel för nyhetsvärdighet som redaktionernas nyhetsvärderingsprinciper uppställer. Därmed menar vi att den valda tidsperioden för undersökningen är passande för granskning av det slag vi ämnar göra med fokus på vad som kännetecknar Public Service konfliktrapportering då frånvaron av rapportering i mångt kan berätta lika mycket som närvaron av detsamma.

² <http://www.svt.se/nyhetsprogrammet-rapport/rapport-sveriges-storsta-nyhetsprogram> 2014-05-06 kl. 15:45

3.3 Metodologisk design

Inledningsvis ämnade vi göra en strikt kvantitativ totalundersökning på konfliktrapportering från Ukraina så långt den då hade fortskridit. Ambitionen var att kasta ut ett så pass finmaskigt nät att undersökningen av konfliktrapporteringen med hjälp av strikt kvantifierbara empiriska indikatorer kunde härledas till antingen en freds- eller krigsorienterad rapportering. Vi insåg snart att omfattningen på en sådan strikt kvantitativ undersökning, med vår begränsning i tid och kodare, inte skulle rymmas inom ramen för uppsatsen. Istället fick vi nöja oss med ett grovmaskigare nät bestående av något trubbigare och färre indikatorer. Men för att komplettera detta grovmaskiga nät kastade vi också ut några stora kvalitativa fiskedrag för att med hjälp av dessa fånga upp det riktigt stora fåtalet fiskar som förvisso inte säger hela sanningen, men som ändå kan vittna om beståndets beskaffenhet vad gäller den språkliga användningen och kontextualiserandet av konflikten. Detta kom att påverka materialet vad gäller omfång och urval då vi fick överge totalundersökningen i förmån för en kortare tidsperiod då metodvalet innebar en mer djuplodad undersökning som fordrade en intensivläsning av materialet.

3.4 Insamling av material

Insamlingen av materialet gjordes genom en databassökning på Mediarkivet över Rapports och Ekots sändningar med följande sökord:

Ukrain* OR Krim OR Krimhalvön OR Krim-halvön OR Kiev

Vid valet av sökord utgick vi i första hand ifrån Ukrainas geografi. Rapporteringen från Ukraina under vår undersökningsperiod var i huvudsak koncentrerad till Krimhalvön, Kiev och östra Ukraina. I rapporteringen från Rapport och Ekot benämns rapporteringen från konflikten som just ”konflikten” eller ”krisen i Ukraina”. Ukrain* är en sökfunktion som ger träffar för alla ord som innehåller någon form av ordet ukrain, d.v.s.: Ukraina, ukrainsk, ukrainskt, Ukrainas etc. Skulle man av händelse inte hänvisa till Ukraina vid rapportering från Ukraina fångas det ändå upp med hjälp av sökord som Kiev och olika konstruktioner av Krim. Bevakningen av Krimhalvön som inför konflikten hade ett visst självbestämmande med eget parlament skulle möjligtvis, om än osannolikt, kunna rapporteras ifrån utan att nämna Ukraina, varför olika konstruktioner av Krim kom med i sökorden. Rapportering från Donetsk, Kramatorsk och Slavjansk som alla blev föremål för rapportering under konflikten är samtliga belägna i östra Ukraina och i rapporter därifrån knyts alltid städerna till var i Ukraina de är belägna.³ Sökningen av rapporteringen från konflikten resulterade i ett fåtal dagar utan träffar. Alltså dagar utan rapportering av konflikten. Denna avsaknad av rapportering kontrollerades i både Rapport och Ekot och stämde helt med verkligheten.

³ Intervju med Viktor Hedlund som indexerar material för Retriever som driver Mediarkivet. 2014-05-15

4. Teori - Fredsjournalistik eller krigsjournalistik?

4.1 Galtungs fredsjournalistik

Idéerna om en freds- respektive krigsjournalistik utarbetades först av den norska freds- och konfliktforskaren Johan Galtung. I en presentation av teorierna (*Peace Journalism – A Challenge* i Kempf Loustarinen) jämför Galtung journalisters skildringar av konflikter och krig med deras skildringar av hälsofrågor och målar upp en bild av hur de senare skulle skildras om de skildrades enligt samma logik som den logik han anser att de förra följer: allt som handlar om medicinska möjligheter blir bortsållat medan sjukdomar skildras omfångsrikt och detaljerat, framförallt när det är elitpersoner som drabbas; sjukdomsprocessen skildras som naturlig, en kamp mellan kroppen och sjukdomen, på ett objektivt vis, utan att ta ställning i denna process som i slutändan alltid leder till att den starkaste vinner, i hopp om att det är kroppen som till sist går segrande ur striden. Den typen av journalistik skulle kunna sägas vara sjukdomsorienterad och journalisterna skulle kunna refereras till som sjukdoms-journalister.

Men rapporteringen om hälsa och sjukdomar ser knappast någonsin ut på det här viset, snarare finns det en tydlig tradition av hälsojournalistik som fokuserar på hur individer kan leva sina liv och vilka metoder den medicinska vetenskapen når framgång med, för att bekämpa sjukdomar. På samma sätt efterlyser Galtung en fredsjournalistik, som utgår från konfliktlösning snarare än att enbart beskriva en konflikts skeenden. Det finns, skriver han, två sätt att se på en konflikt:

”the high road and the low road, depending on whether the focus is on the conflict and its peaceful transformation, or on the metaconflict that comes after the root conflict, created by violence and war, and the question of who wins. Media even confuse the two, and talk about conflict when they mean violence”. (Galtung i Kempf och Loustarinen 2002:259)

Den låga vägen dominerar i media, den som beskriver konflikter likt gladiatorspel eller sporthändelser (här kan nämnas samspelet där det motsatta, att sporthändelser skildras som om de vore blodiga konflikter, får betraktas som minst lika vanliga, obs egen kommentar), det handlar främst om att vinna. Parterna reduceras ofta så att de beskrivs som *två* parter som strider mot varandra, resultaten redovisas i form av detaljerade rapporter om antal offer, raserade byggnader, framfarter eller landvinningar och också förhandlingar beskrivs utifrån vilken part som vinner.

Den höga vägen, som Galtung föreslår, skulle fokusera på hur konflikter kan förändras till det bättre, trots att det finns hot om våld, genom att beskriva möjligheterna till fredliga lösningar genom påhittighet och kreativitet, ”lösningar som konfliktens parter kanske har intresse av att dölja” (Ottosen 2010:262).

Det är viktigt att poängtera att meningen inte är att våldsyttningar inte ska rapporteras, sanningen ska det inte göras avkall på, men att rapportera sanningen räcker inte för att kvalificera sig som utövare av fredsjournalistik, menar Galtung:

”truth does not come easily given the tendency to take sides once the 'who wins' perspective has been adopted. If one side is backed by one's own country, nation, class or a particular paper/station/channel, then the low road invites untruthfulness, as witnessed in the wars in Somalia, Yugoslavia and the Persian Gulf”. (Galtung i Kempf och Loustarinen 2010:260)

Krigsjournalistik är våldorienterad, propagandaorienterad, elitorienterad och segerorienterad (victory-oriented) och en potentiell konsekvens skulle kunna vara att krigsjournalistik bidrar till att eskalera konflikter genom att reproducera propaganda och lyfta fram krigsretorik (Ottosen 2010:262).

Fredsjournalistik å andra sidan utgår från att media själv spelar en roll i krigspropagandan och tar avstamp från en moralisk och etisk utgångspunkt. Fokus ligger på att erbjuda en lösningsbaserad (solution-oriented), människoorienterad och sanningsorienterad journalistik. Den är människoorienterad på så vis att den fokuserar på offren och därigenom ger en röst åt de röstlösa. Den är sanningsorienterad genom att den avslöjar osanningar på alla sidor av konflikten och belyser propagandan som ett verktyg för att fortsätta kriget (ibid).

4.2 Propaganda

Johan Galtung ställer upp ett detaljerat schema med två kolumner för vilka praktiker som kan rymmas under freds- respektive krigsjournalistik (se appendix 1). Han poängterar att det inte handlar om att balansera mellan de båda kolumnerna utan snarare om att välja sida och att inte vara olika myndigheters förlängda arm. Begreppet ”propaganda” används frikostigt.

Det finns en lång historia av krigspropaganda, dokumenterad redan hos Herodotos (484 f. Kr – 425 f. Kr) (Kapuściński, 2007) och fram till Krimkriget 1853-1856, där fotografen Roger Fenton blev den förste krigsfotografen (Knightley 2004). Efter Andra Världskriget dryftade Harold Lasswell ett ofta i dessa sammanhang återgivet citat:

“Så stort är det psykologiska motståndet till krig i moderna nationer att alla krig måste framstå som försvarskrig mot en hotfull och mordlysten angripare. Det får inte förekomma några tvivel om vem allmänheten ska hata.”
(Lasswell 1927:47, *Propaganda technique in the world war*)

I boken *Krigets första offer är sanningen* (2004) beskriver den australiske före detta utrikeskorrespondenten Philip Knightley hur krigskorrespondenter jobbat i bland andra Irak och Balkan under premisser som är strängt uppsatta av deras respektive länders regimer. Medan Vietnamkriget kan anses sticka ut som det krig där journalisterna tycks ha haft störst friheter (ett ”misstag” som USA:s regering sedan inte gjort om) menar Knightley att det var Storbritanniens (under ledning av Margaret Thatcher) krig mot Argentina om Falklandsöarna som satte standarden för vår tids relation mellan korrespondenter och regeringar under konflikter:

”Falklandskriget blev en modell för hur man ska se till att regeringens politik inte undergrävs av hur rapporteringen kring kriget ser ut. Reglerna visade sig vara ganska enkla: begränsa rätten att komma fram till slagfältet, utestäng neutrala korrespondenter, censurera de egna och uppbåda i patriotismens namn stöd, både på fältet och hemma, och brännmärk alla som har en annan mening som förrädare” (Knightley 2004:485).

Herman och Chomsky (Hackett 2006) utformade i slutet av 70-talet sin *propagandamodell*, vilken i grunden är en häftig kritik av USA:s agerande under det Kalla kriget. Genom att gå igenom amerikanska mediers bevakning av USA:s inblandning i olika konflikter under flera år kunde de visa hur brott mot mänskliga rättigheter som begåtts av den egna nationen systematiskt ignorerades, minimerades eller bortförklarades medan liknande företeelser begångna av pro-Sovjetstater behandlades utförligt och starkt negativt. Offren i konflikter där Sovjet (eller andra fiendestater) var inblandat beskrevs som ”värdiga offer”, lidandet skildrades ingående och personerna som sympatiska, medan offer i konflikter där USA var inblandade beskrevs som ”ovärdiga offer”. Redan här upptäcker Herman och Chomsky hur ordet ”terrorism” används enbart på dem som anses vara fiender till den egna nationen.

Blockdynamiken under det Kalla kriget har länge ansetts vara över och idag talas det om en ny världsordning, *The New World Order*, där USA har den starkaste militära kapaciteten och därmed är friare i sina möjligheter att använda militärt våld. Därför är det, menar Chomsky, viktigt att se sambanden mellan diskursiva och militära praktiker (Lazar & Lazar i Hodges & Nilep 2007:47).

Chomsky har senare applicerat sin propagandamodell med nya innebörder efter händelserna den 11 september 2001.

Herman och Chomsky ser som sin uppgift att spåra hur makt och pengar (exempelvis ifrån stora företag) påverkar nyhetsvärderingen och tillgången till lättillgängliga källor (från myndigheter och privata intressen).

I den här uppsatsens fallstudie fokuserar vi som tidigare nämnts på konflikten i Ukraina och främst på Krim, och skildringen i svensk statlig radio och TV. Det är därför rimligt att anta att den typ av påverkan som belyses av Herman och Chomsky, vad gäller de privata aktörernas roll i propagandan, inte kan sägas gälla riktigt på samma sätt för Public Service.

Men Loustarinen menar att propaganda kan anpassa sig också till ett öppet mediasystem:

"den behöver bara förstå journalistikens system för källor, nyhetskriterier och generiska konventioner/.../ och förstå och använda olika journalistiska genrer och arbetsrutiner så att budskapen har rätt timing och ges en händelserik, visuell, personifierad, koncis, slogan-lik och dramatisk form." (Kempf & Loustarinen 2002:21)

Sverige är som bekant inte en aktiv part i den våldsamma delen av konflikten, men regeringen, främst i form av utrikesminister Carl Bildt, har varit tydlig med sina ståndpunkter och får väl sägas, utan att vara konspiratorisk, ge Ukrainas nya regering sitt stöd samtidigt som uttalandena om de proryska separatisterna och icke minst Ryssland varit skarpa och ofta fördömande. Således kan svenska journalisters och mediekanalers rapporteringar av händelserna i Ukraina och Ryssland vara intressanta att sätta i relation till de svenska myndigheternas (läs regeringens) position utifrån modellen om propaganda, så som Galtung använder den och med Hermans och Chomskys insikter med oss i bagaget.

Värt att nämna är också att det Kalla krigets diskurs om Ryssland - eller öst - och väst, plötsligt blivit aktuell igen. Det är som om det vore en färdig konfliktkonstellation, historiskt redan målad, som de olika parterna plötsligt, återigen kopplar upp sig på.

4.3 Fredsjournalistik efter Galtung – Kritik och nya tolkningar

Fredsjournalistiken, som begrepp och teori har utvecklats och fått nya uttolkare sedan den först utarbetades. Jake Lynch och Annabel McGoldrick definierar på ett kort och koncist sätt att fredsjournalistik är:

"... när redaktörer och reportrar väljer vad de ska rapportera om och hur det ska rapporteras, vilket ger sambället i stort möjligheter att bedöma och värdera [aktörers] icke-våldsamma och konstruktiva gensvar på konflikter" (Ottosen 2010:262, egen översättning).

Den brittiska journalisten David Loyn har kritiserat idén om fredsjournalistiken, vilken han anser är idealistisk och inte förankrad i hur det faktiskt ser ut på fältet för den som jobbar som korrespondent och har en relation med en publik och en arbetsgivare med ekonomiska förutsättningar som bestämmer vad som är möjligt.

I sin artikel "Good Journalism or peace journalism" kritiserar han ovan nämnda Lynch och McGoldrick och menar att de simplifierar ämnet samtidigt som han tycker att begreppet krigsjournalistik är djupt orättvist. Motsatsen till fredsjournalistik är inte krigsjournalistik, som Lynch och McGoldrick (och Galtung) menar, utan helt enkelt bra journalistik. I sin polemiska artikel skriver Loyn att:

The peace journalism approach describes an active participation that is simply not the role of a journalist, and is based on a flawed notion that the world would be a better place if we reported wars in a certain prescribed way, encouraging peacemakers rather than reporting war. This prescription is the most dangerous part of peace journalism, as it tries to define itself as a new orthodoxy. (Loyn, 2007:2)

Loyn känner inte igen sig i beskrivningen av hur "krigsjournalistiken" ser ut; att den skulle vara dålig på att sätta in händelser i tidsliga och rumsliga kontexter och ignorera fredsinstitut. Han kritiserar Galtung för att förespråka en alltför förutbestämd och styrd journalistik och tydliggör att "det inte är en reporters jobb att skapa fredsmäklare politiker"(ibid). Det är inte meningen att journalister ska vara huvudaktörer, de ska observera.

Däremot håller Loyn delvis med om att journalister behöver bli bättre på att rapportera om trauman, inte för att de görs för sällan, som många förespråkare för fredsjournalistiken hävdar, utan för att det görs för dåligt och platt (Loyn 2007:3). Objektivitet, inte som en fulländad möjlighet men en strävan, blir problematisk inom fredsjournalistiken om den bara fokuserar på att promota icke-vålds initiativ istället för att undersöka alla sidor av en konflikt för att ge sin publik en heltäckande bild och därigenom försäkra sig om dess förtroende (2007:5).

4.4 Journalism of attachment

Objektivitet, opartiskhet och neutralitet är tre begrepp som Loyn diskuterar utförligt och går återigen i polemik, den här gången med BBC:s korrespondent Martin Bell och hans begrepp *Journalism of attachment*. Martin Bell skriver, efter att han varit reporter i Bosnien, att han inte längre ville vara "neutral mellan godhet och ondska, rätt och fel, offret och förtryckaren".

Denna ståndpunkt, till viss del besläktad med fredsjournalistiken kritiserar också av Philip Hammond som menar att journalister som (enligt honom) gör avkall på neutraliteten riskerar att blunda för saker som inte passar in i deras världsbild:

contemporary human rights journalism involves suppressing inconvenient information, distorting public understanding of conflicts, applauding the deaths of designated western hate-figures, and ignoring evidence of the destructive effects of western involvement"(Loyn, 2007:5)

Hammond går långt och drar slutsatsen att denna inställning skulle kunna leda till en "legitimering av barbari".

4.5 Wilhelm Kempf och konfliktens utveckling

Den österrikiske psykologen och fredsforskaren Wilhelm Kempf räknas också som en förgrundsgestalt inom forskningen kring fredsjournalistik. I kontrast till Galtung ser han inte fredsjournalistiken som en dogm för journalistiken utan som ett transdisciplinärt forskningsprogram för att undersöka möjligheter och svårigheter med att behålla journalistiska normer och kvalitet i situationer av krig och konflikter.

Kempf kritiserar också Bell och hans *journalism of attachment*. Problemet med den, menar han, "är att den gravt förbiser konfliktanalyser, ser krig som en moralisk antagonism mellan "god" och "ond", och sin egen uppgift att sätta moralisk press på det internationella samfundet att välja sida och intervensera genom att ingripa militärt". Det finns en fara med att journalister följer ett moraliskt imperativ och därmed riskerar att åsidosätta sina professionella regler och normer, som att söka "sanningen", i "den höga moralens tjänst" (Kempf 2003:2).

Kempff undersöker de psykologiska faktorerna bakom journalisters praktiker och menar att det behövs både akademisk research och fortbildning av journalister som jobbar i konfliktområden. (Kempff 2003:2,10). I likhet med Galtung, men utifrån egna begrepp, delar han upp den ”sociala diskursen” i en möjlig ”krigsdiskurs” eller en möjlig ”fredsdiskurs” (se appendix 2). Medan krigsdiskursen fokuserar på ”vem som är förövare?” och ”hur denne kan stoppas”, innehåller en fredsdiskurs nyckelfrågor om ”vad konflikten handlar om” och ”hur den kan transformeras på ett sätt som tillåter en godtagbar lösning för alla parter”. (Kempff 2003:6)

4.6 Att konstruera en konflikt

Om vi för ett ögonblick hoppar tillbaka och påminner oss om vad Kempff menar konstituerar en konflikt märker vi att alla inblandade parter mål och intentioner faktiskt påverkas i en konflikt. Detta betyder att alla konflikter, åtminstone initialt, är öppna för att lösas antingen *kooperativt* (en win-win situation) eller lösas *konfrontativt* (en win-lose situation) där varje part försöker förverkliga sina egna mål och intentioner på den andra partens bekostnad. (Kempff 2003), (Kempff & Luostarinen 2002:61), (Appendix 3)

Skillnaden mellan en kooperativistisk och en konfrontativ konfliktkonstruktion är att den tidigare arbetar utifrån en fredslöslig där den fokuserar på gemensamma intressen och fördelar med ett ömsesidigt förtroende parterna emellan. Medan den senare arbetar utifrån en militär logik där den fokuserar på skillnaderna mellan parternas mål och intentioner. Det är denna grundläggande skillnad i parternas viljor som tenderar att dra konflikten mot en konfrontativ konfliktkonstruktion och en eskalering av situationen. I synnerhet om det förekommer lite kommunikation mellan parterna och att tron på ett fruktbart samarbete saknas. (Kempff & Luostarinen 2002:61)

Det är här mediernas roll blir viktig.

Huruvida medierna inledningsvis väljer att *frama* eller konstruera konflikten med utsikter av att den kan/ska lösas kooperativt eller konfrontativt påverkar också sättet varpå mottagarna (publiken och/eller de deltagande parterna) uppfattar konflikten.

Kempff menar alltså att hur konflikten presenteras, vilka identifikationer som erbjuds och vilken logik som beskriver motivationen för inblandade parter, är medvetna strategier för propagandamakare:

”Målet för denna propaganda är att upprätthålla den delikata balansen mellan hot och tron på seger, och på detta sätt stärka beredskapen hos de egna soldaterna och uthålligheten hos de egna medborgarna. Fienden måste framstå som tillräckligt farlig för att motivera att använda alla tänkbara medel för att stoppa honom, men samtidigt framstå tillräckligt sårbar för att segrers visshet inte ska försvinna.” (Kempff 2003:7)

Det Kempff kallar propaganda ser han dock inte som något som journalister alltid gör medvetet. Snarare är de en del av den logik som styr diskursen, vilken blir cirkulär och bara kan brytas utifrån en kritisk distans, utanför själva konflikten.

Enligt Kempff anammade medierna en makt- och våldsretorik som användes av statsapparaten i väst under det kalla kriget. Detta blev den offentliga diskursen som kom att dominera nyhetsbevakningen från konflikter. En diskurs som avfärdade ansatser om fred som ”kommunistiskt” och som därför fick föga genomslag i huvudfårans medier och hos dess publik. Detta menar han fick långtgående konsekvenser för hur professionella journalister i väst praktiserade konfliktrapportering och för hur förpassad den fredsorienterade diskursen har varit sedan dess. (Kempff & Luostarinen 2002:60)

4.7 Eskalerande eller de-eskalerande

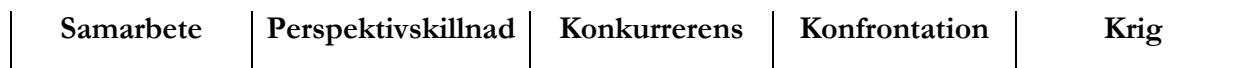
Kempf menar att mediernas konfliktrapportering kan vara antingen orienterad åt det eskalerande eller de-eskalerande hållet när det kommer till hur den:

- Konceptualiserar (betraktar) konflikten
- Bedömer parternas rättigheter, strävanden och agerande
- Skildrar motiven till den emotionella involveringen i konflikten (Kempf 2003:7)

Om nyhetsrapportering följer den militära logiken hänfaller åt krigsdiskursen innebär det en eskalerande faktor konflikten medan samma nyhetsrapportering kan verka de-eskalerande om den följer en mer fredsriktad diskurs och logik. (se Appendix 3)

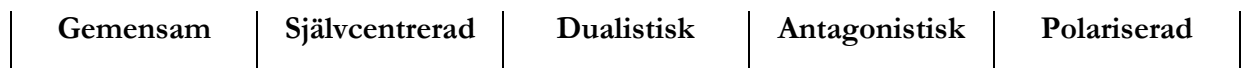
Kempf ställer upp vissa kriterier som kännetecknar den eskalering som utgör vägen från en spirande konflikt till ett fullskaligt krig. Vägen består av fem steg och kriterierna hämtar han huvudsakligen från ovanstående tre aspekter av konfliktrapporteringen.

Eskaleringens gång går enligt Kempf genom följande stadier fr. v: (se Appendix 3)

Mediernas konceptualiseringen av konflikten, rapporteringen av bedömningen av parternas agerande och deras motiv för involvering i konflikten är alla aspekter som vittnar om var någonstans längst eskaleringens väg som rapporteringen befinner sig.

Enligt Kempf kan medierna arbeta emot den ”enorma dynamik” som utvecklas i en konflikt och som tenderar att leda vidare längst eskaleringens väg. Detta gör medierna genom att fokusera på parternas gemensamma intressen och genom att belysa hur samarbete kan vara gynnsamt för parterna. På motsatt sätt fokuserar en krigsorienterad journalistik i eskalerande grad på skillnaderna parterna emellan och erbjuder därigenom, i motsvarande grad, utsikter därefter. (Kempf 2003:8)

4.8 Nyheten - genren och formaten

Nyheter kan betraktas som en genre inom berättarkonsten, ett sätt att kommunicera, som bestäms av regler och normer som utvecklats under tid, i samklang med publiken och i linje med de karaktäristiska särdragen i det medium genom vilket nyhet förmedlas (Riegert 1998:35f).

När man gör en fallstudie där man utger sig för att undersöka beskaffenheten hos en typ av medial rapportering bör man ta i beaktande det medium och dess karaktäristiska särdrag som rapporteringen sker igenom. Man behöver med andra ord på något sätt förhålla sig till Marshall McLuhans slitna fras: The medium is the message (McLuhan 1964). McLuhan menade att budskapet, ”the message”, i själva verket är den påverkan som ett typspecifikt medium har på den samhälleliga utvecklingen, det vill säga oss människor. Det är med andra ord inte nödvändigtvis de rapporterade nyheterna från konfliktshärden som är budskapet i en nyhetssändning utan snarare den attitydförändring hos allmänheten inför oron för global instabilitet och militär upprustning som de potentiellt medför. (Federman 2004)

För att förstå varför nyhetsrapporteringen av en specifik händelse eller konflikt ser ut som den gör måste man alltså ta med i beräkningen de förutsättningar som det medium lyder under igenom vilket rapporteringen sker.

Altheide (1985) menar att medierna utvecklat rutiner eller ”format” inom nyhetsgenren för att anpassa nyhetsvärdiga händelser efter en likriktad och förutsägbar paketering i enlighet med de tekniska, ekonomiska och inte minst traditionella förutsättningarna vad gäller journalistisk arbetsmetodik och dramaturgiskt berättande som televisionen och radion har att förhålla sig till.

Oavsett om det gäller tv- eller radioformatet har medierna och deras nyhetsförmedling audiovisuella respektive audiella hänsyn att ta i de redaktionella val som leder fram till att nyhetsrapporteringen i slutändan ser ut och låter som den gör. Riegert menar dock att televisionens behov av rörlig bild skapar den form runt vilken rapporteringen sedan bygger. Detta menar hon leder till en starkare ”tematisering” av den televiserade nyhetsrapporteringen i jämförelse med pressen. (Riegert 1998:39) Detta skulle dock kunna tänkas vara gällande även för radio.

Formatet består delvis i hur materialet är organiserat, med vilken stil det är presenterat, fokus eller tonvikt på speciella karaktäristiska beteenden och mediakommunikationens grammatik. Formatet blir det ramverk eller det perspektiv som används för att såväl presentera som att tolka fenomen. (Altheide & Snow 1991:9, egen översättning)

Detta skulle innebära att bilden av en väpnad konflikt, så som den reproduceras genom användningen av till exempel televisionens nyhetsformat (krigsformatet), i själva verket är bilden av konflikten där bitar valts ut och förstärkts för att passa in efter förutbestämda mediala principer och preferenser (Riegert 1998:36). Detta skulle kunna illustreras med en utrikeskorrespondents försök att övertala amerikanska tjänstemän att häva mediernas restriktioner i samband med USA:s invasion av Panama 1989:

”Vi förklarade upprepade gånger för vår eskort att vi behövde få se stridande trupper, patrullerande militärpolis, sårade soldater, tillfångatagna panamaner...” (Gergen 1990:59, egen översättning)

Dessa betraktelsesätt av medierna och deras format bör ställas bredvid de teorier om medieeffekter som begreppen *Agenda Setting* och *Framing* representerar. De handlar om den makt och påverkan som medierna har över deras publik. Mediernas agendasättande egenskaper syftar till att medierna spelar en viktig roll i att påverka *vilka* frågor som människor tycker är viktiga. (Shehata 2012, i Nord, Lars & Strömbäck, Jesper (red.), 2012.) Teorierna om *framingeffekten* är nära besläktade med både McLuhans och Altheides resonemang om *formatiseringen* av journalistiskt innehåll och syftar till att medierna ”... väljer ut *vissa aspekter* av en uppfattad verklighet och gör dem mer framträdande i en kommunicerande text, för att på så sätt främja en viss problemdefinition, orsakstolkning, moralisk bedömning och/eller föreslagen lösning på det beskrivna problemet” (Entman 1993, i Nord, Lars & Strömbäck, Jesper (red.), 2012:327f)

4.9 Konnotation och färgat språk

Med färgat språk menar vi användningen av text, tal eller bild som innehåller ord eller fraser som i sin tur innehåller stark konnotation och/eller dolda presumtiva antydningar, vilka kan kopplas till en krigsretorik förd från någon av den aktuella konfliktens parter.

En texts konnotation syftar i vid mening på dess kulturella eller symboliska betydelse till skillnad mot dess denotation som syftar till dess bokstavliga eller ursprungliga betydelse. Språket rymmer alltid flera tolkningsmöjligheter och vi är inte ute efter att göra en noggrann kvalitativ dissekering av hela vårt material – det skulle varken tiden eller våra resurser tillåta. Däremot vill vi lyfta fram

de exempel vi tycker är relevanta för att placera dem i ett vidare resonemang kopplat till teorierna om freds- och krigsorienterade diskurser. Språkets konnotationer ger upphov till den kulturella association som ordet eller frasen är förknippad med av majoriteten av personer inom samma språkgrupp. (Riegert 1998:77) Språkets konnotationer är intressanta att analysera exempelvis när det används förskjutande benämningar på situationer som är svåra att gradera som t.ex. skillnaden mellan en "hotande situation" och en "kris". (Hvitfelt 1989:140-141)

På grund av att den journalistiska kommunikationen helst ska vara tydlig och effektiv samtidigt som den ska tala till publiken är användningen av symbolik, metaforer och slagord, vanligt förekommande. Av samma anledning tenderar också nyhetsrapportering förenkla komplicerade skeenden vilket enligt Riegert leder till att medierna väver samman personer, bilder och spörsmål till symboler och slagord som är bekanta inom det ramverk av värderingar som förligger. Det är genom denna typ av förenklade och dramatiserande språk som nyhetsrapporteringen framhäver konfliktens parter i ett ofta negativt ljus. (Riegert 1998:77f, 78, Robertson: utgivningsår okänt)

5. Metod

5.1 Operationalisering

Under operationaliseringen av vår undersökning försökte vi först identifiera de karaktäristiska huvuddragen i de teoretiska resonemang som vi valt att ha som utgångspunkt för uppsatsen för att sedan försöka hitta likaledes karaktäristiska operationella indikatorer, i verkligheten, som svarar för dessa huvuddrag. Uppsatsen ämnar undersöka om och, i sådana fall, i vilken mån nyhetsbevakningen från Public Service hänfaller åt en krigs- eller fredsorienterad konfliktrapportering. Denna dikotomiska uppdelning av nyhetsbevakningen i krigs- och fredsjournalistik är grunden i det teoretiska ramverk undersökningen använder sig av och är tillsammans gemensamt uttömmande och ömsesidigt uteslutande. Det vill säga att rapporteringen av konflikten antingen hänfaller åt det ena eller det andra. Det var därför i skillnaden mellan dessa två fenomen som de empiriska och operationella indikatorerna skulle hämtas. Följande pekades ut som huvuddrag i Johan Galtungs teori om fredsjournalistik: (Ottosen 2010:261)

Krigsjournalistik	Fredsjournalistik
Väldsorienterad	Lösningsorienterad
Propagandaorienterad	Sanningsorienterad
Elitorienterad	Människoorienterad

Merparten av de indikatorer vi fann för att artbestämma nyhetsbevakningen tillät sig kvantifieras och fångas upp av frekvens och förekomst medan andra fordrade en mer kvalitativ ansats (se kodbok). Detta resulterade i ett metodval som bär på kvantitativa och kvalitativa frågeställningar till materialet. Uppsatsens forskningsmetoder baseras således huvudsakligen på en kvantitativ innehållsanalys men med inslag av kvalitativ textanalys.

Genom den kvantitativa innehållsanalysen kunde vi fånga upp sådant i nyhetsrapporteringen som lät sig svara på frågor om hur ofta och i vilken utsträckning ett fenomen förekom, emedan en kvalitativ textanalys på ett bättre sätt kunde fånga upp sådant som inte lät sig kvantifieras. Till skillnad från dess kvantitativa släkting är den kvalitativa textanalysen konstruerad för att fånga upp mer latenta uttryck och budskap (Esaïasson, Gilljam, Oscarsson, Wängnerud 2012:212). Detta var vi behjälpta av i undersökningen av mer dolda uttryck som tendentiöst och presumtivt språkbruk och konnotativa bildval. (se teorikapitel) Som tidigare nämnt bestämdes många av de frågor som skulle utgöra analysredskapet till uppsatsen av tidigare forskning på fredsjournalistikens område. Man kan därmed säga att frågekategorierna bestämdes på förhand i enlighet med den kvantitativa analystraditionen. Dock tilläts nya variabelvärden att uppkomma och skrivas in i protokollet under kodningens gång i takt med att materialet fordrade det.

5.2 Analysenheten och variabeldefinitioner

Konflikten i Ukraina präglas av ett flertal interna och externa aktörer och grupperingar med egna intressen, mål och intentioner. Önskan om självstyre, ökat europeiskt samarbete eller ökad demokratisering för att nämna några. Beroende på vem man frågar kan konstellationen av konfliktens parter sammanställas på olika sätt. Olika *konfliktskonstellationer* förekommer i rapporteringen från Ukraina. Ibland flera i samma inslag. För att se om det finns något övergripande mönster i detta hänseende har vi därför valt att använda dessa konfliktkonstellationer som analysenheter istället för de enskilda nyhetsinslagen som ursprungligen var tanken. Fördelen med detta är att händelsespecifik rapportering lättare kan

knytas till hur medierna väljer att konstruera konflikten avseende de olika parterna. Följande definitioner gäller för konfliktkonstellationer:

Variabel H, I, J – Första, andra och tredje part

- En konfliktkonstellation definieras alltid av en agerande *första part* och en opponerande *andra part*. Första parten är den part vars perspektiv rapporteringen tar sitt avstamp i och är ofta knutet till någon form av aktion. Minst en av de båda parterna måste inkludera en intern aktör.
- En *tredje part* kan också förekomma. Denna tredje part är alltid en extern aktör från det internationella samfundet.
- Alla parter kan bestå av en eller flera aktörer.
- Första eller andra parten är alltid en intern aktör. (För denna undersökning kodas Ryssland som en intern aktör)
- Externa aktörer är att betrakta som tredje part i den mån de antar en mellan-partsposition och/eller försöker få till en fredlig lösning på konflikten. Annars är de att betrakta som första eller andra part. (Kempf i Kempf & Luostarinen 2002:231)

Variabel F – Inslag

Denna variabel finns främst för att möjliggöra så att man i efterhand kan finna tillbaka till den enskilda analysenheten och innebär att vi tilldelar varje inslag och/eller telegram ett nummer som börjar om på ett (1) inför varje ny sändning. Löpet ingår inte i analysmaterialet och kodas därmed varken som analysenhet eller inslag enligt kodschemat.

Variabel K, L, M, N – Händelsetyper

Denna variabel ämnar fånga upp de händelser som passerat nyhetsvärderingens många grindvakter och som till sist hamnat i nyhetsändningen. Men då ett nyhetsinslag kan innehålla rapporter från flertalet händelser har vi valt att koda upp till fyra händelser per analysenhet. Kodningen dem emellan följer den journalistiska princip som gör gällande att det som är viktigast kommer först. Den primära händelsetypen är alltså den först förekommande händelsen som rapporteras om i inslaget och den sekundära den andra osv.

Värt att notera här är dock att analysenheten alltså inte är nyhetsinslaget utan konfliktkonstellationen om vilken rapporteringen sker. På grund av det multipla antalet konfliktkonstellationer som kan förekomma i en nyhetssändning möjliggör alltså kodschemat en stor finmaskighet vad gäller bevakningen av såväl antalet rapporterade händelser som typer därav. Nya variabelvärden för händelsetyp kan komma att skapas efterhand att materialet fordrar det.

Variabel O, P, Q, R, S, T - Röster

Under variabeln ”röster” kodas de personer som både direkt eller indirekt får komma till tals i sändningarna och får föra fram sitt budskap. Det kan röra sig om utsagor som återges av såväl ursprungskällan som via citering av reporter eller annan person.

En elitperson innebär en person som åtnjuter en högre maktposition i samhället och/eller som ett resultat av detta ofta frekventerar media. Exempelvis en politiker, en högre tjänsteman, en person med högre militär befattning, en företagsledare, en ”expert” eller ”kändis” etc. etc.

En icke-elitperson åsyftar här i motsats till elitpersonen en människa som inte innehar någon högre position i samhället och som sällan eller aldrig får föra sin talan i mediala sammanhang. En icke-elitperson är en person vars främsta attribut för det mediala sammanhanget är att hen till exempel är en civil medborgare, en arbetare, en medlem av en etnisk minoritet etc. och som tillåts komma till tals som representant för just ett sådant kollektiv.

Variabel U, V, W, X – Fördömanden

Denna variabel undersöker när en part i konflikten tillåts beskriva en annan parts handlingar i starka och negativa ordalag. Med part avser vi både elit- och icke-elitpersoner och både interna och externa parter. Dessa fördömanden skall till sin karaktär vara manifesta och inte latenta. Skillnaden mellan kritik och fördömanden härrör främst från emfas och ordval med vilka man beskriver den andra parten.

Exempel på kritik: – *Det går inte att leva efter de villkor som den ukrainska regeringen ställer. Vi klarar inte alla höjda avgifter.*⁴

Exempel på fördömande: – *De andra är banditer och terrorister, de här är hjältar.*⁵

Variabel Y, Z – Bakomliggande motiv

Denna variabel tar fasta på vilka parter som lyfts fram i rapporteringen och vilka parter som tillåts motivera sitt eget handlande i bevakningen av konflikten. Även de fall där rapporteringen tar upp bakomliggande historiska och/eller kulturella orsaksförhållanden till konflikten kodas här. Till denna kvantitativa variabel hör en kvalitativ variabel där de kodade motiven specificeras och exemplifieras med avsändare samt motiv där de förekommer.

Variabel AA – Negativa aspekter

Här undersöks vilka negativa aspekter som lyfts fram som ett resultat av konflikten. Är det främst materiell förstörelse som skildras eller humanitära värden som lyfts fram? Här avses den negativa aspekten som förekommer först i analysenheten om det inte är så att en annan aspekt får betydligt större utrymme. Samtidigt undersöks också vilka parter som i störst utsträckning dominerar offerrollen i rapporteringen.

Variabel AB, AC, AD – Källa

Med källa åsyftas här i huvudsak *de uttalade* källhänvisningar som förekommer i bevakningen av konflikten. Det kan handla om myndigheter, personer, medier, nyhetsbyråer m.m. Ryska Interfax kodas inte som internationella nyhetsbyråer utan istället som ryska medier. De personer som de facto förekommer i rapporteringen kodas inte som källor utan fångas istället upp av variabeln för röster i bevakningen. Som källa kodas dock reporter på plats. Här fångas även upp förekomsten av spekulativ rapportering och rykten som saknar källhänvisningar men som kommuniceras i rapporteringen.

Variabel AE, AF – Bild- och språkbruk

Detta är en strikt kvalitativ variabel som syftar till att fånga upp användningen av färgade ord och ansatser i beskrivningar av skeenden eller parter och/eller frågor av/till part samt bildval med starkt konnotativ innebörd. Den första variabeln fokuserar på journalisten/mediekanalens och dennes bild- och språkbruk medan den andra fokuserar på aktörers språkbruk. (Elit och icke-elit.) Färgat språkbruk är en vid definition och innefattar allt från kulturellt präglade värdeord till presumtiva ansatser. Vi har därför valt att vid tveksamma fall hellre fria än fälla för att i senare skede kunna utvärdera fynden. Detsamma gäller för definitionen av de bilder som vi bedömer som konnotativt laddade på ett sätt som gör att de kan anses intressanta att redovisa som exempel. Denna kvalitativa variabel kan snarare ses som ett försök att lyfta fram exempel som till viss mån levandegör materialet vi jobbat med. Resultaten ska hela tiden ses i förhållande till de kvantitativa resultaten. Således kan sägas att de exempel vi ger plats åt i texten är med främst för att levandegöra ett resonemang.

⁴ Rapport 19:30. Intervju med "Viktoria", en Ukrainsk medborgare som uttalar sig om konflikten.

⁵ Rapport 19:30. Intervju med "Jjuri", en Ukrainsk medborgare som uttalar sitt stöd för separatisterna.

I övrigt

Variablerna från H till och med AD är alla reflexiva i det att kodarna ges möjlighet att lägga till nya variabelvärden, unika för varje kodare, när materialet fordrar det. Dessa nya variabelvärden jämförs kodarna emellan, kontinuerligt under kodningen och slås samman där förutsättningarna för det finns.

5.3 Intern validitet

5.3.1 Intersubjektivitet

De teoretiska utgångspunkterna inom freds och krigsjournalistik bygger till stor del på normativa beskrivningar och målar ofta med stora penslar fram uppställningar och kategorier av de mer abstrakta slagen. Att utifrån vårt material på vetenskaplig grund bedöma huruvida de olika inslagen kan sägas luta mer åt krigsorientering eller åt fredsorientering, eller snarare i vilken grad det samlade materialet gör det, medför oundvikligen en i viss mån subjektiv tolkning av materialet. Med hänsyn till intersubjektiviteten vill vi därför lyfta fram att författarna till den här uppsatsen är uppväxta i Sverige och påverkade av de diskurser som råder och har rått här/där. Rysslands roll i svensk politik och debatt är inte den samma som den är i exempelvis Armenien eller Azerbajdzjan eller för den delen i Polen eller Ungern. Den historiska kunskapen om och bilden av parterna, kan tänkas påverka oss på flera sätt, vilka delvis kan betraktas som osynliga för oss. Trots att stora delar av undersökningen är kvantitativ och att kodningen, hantverket, således går att genomföra av andra personer, är vi medvetna om att valen och resultaten möjligen skulle skifta något om kodningen gjordes av andra researchers. Vi är dock vid den uppfattningen att eftersom uppsatsen till stor del är resonerande och att vi inte är ute efter några knivskarpa siffror för att belägga några exakta sanningar - utan snarare tendenser - påverkar inte detta faktum våra resultat och analyser nämnvärt.

5.3.2 Begreppsvaliditet

Vi försöker närma oss validitetsdiskussionen med en operationell terminologi för att förhoppningsvis tydliggöra avståndet mellan de empiriska indikatorer med vilka vi valt att undersöka de teoretiska begreppen.

De centrala begrepp som Kempf och Galtung uppställer som kännetecknande för en krigs- respektive fredsorienterad diskurs och journalistik, och som vi valt ut som grund för undersökningen, är som följer:

Krigsjournalistik	Indikatorer	Fredsjournalistik
Våldsorienterad	Händelsetyper/Språkbruk	Lösningsorienterad
Propagandaorienterad	Röster/Konfliktkonstellationer/Motiv	Sanningsorienterad
Elitorienterad	Källor/Röster/Händelsetyper	Människoorienterad
Krigsdiskurs	Indikatorer	Fredsdiskurs
Vem är förövaren?	Fördömande/Motiv	Vad handlar konflikten om?
Hur kan denne stoppas?	Fördömande/Språkbruk	Hur kan den lösas?

Till att börja kan vi konstatera, i den kumulativa forskningens namn, att flera av våra indikatorer är hämtade från operationaliseringar från tidigare empiriska undersökningar om fredsjournalistik, bland annat från Wilhelm Kempf själv och hans undersökning av eskalerings- och de-eskaleringsaspekter i bevakningen av konflikten i Bosnien. (Kempf 2002:227) De får därför förhoppningsvis anses vara beprövade.

Frågan som är central för att undersöka validiteten är: Kan vi verkligen säga något relevant om konfliktrapporteringen på basis av våra indikatorer? (Esaiasson, Gilljam, Oscarsson, Wängnerud 2012:61). Med hjälp av indikatorn för händelsetyper kan vi inte bara sluta oss till vad för rapportering som dominerar bevakningen och om den är eskalerande eller de-eskalerande till sin karaktär. Vi kan dessutom knyta de olika händelserna till indikatorn för konfliktkonstellationer. Konfliktkonstellationen svarar för hur bevakningen väljer att framställa konflikten, som t.ex. Ryssland mot Ukraina eller som Öst mot Väst, och huruvida de deltagande parterna är aggerande eller opponerande. Det vill säga, vi kan i efterhand se i vilken mån medierna rapporterar om t.ex. eskalerande beteende när Ryssland är aggerande part och i vilken utsträckning samma beteende rapporteras om för Ukraina eller USA. Vi kan med andra ord uttala oss om graden av eskalering/de-eskalering, vilket svarar för i vilken grad rapporteringen är våld/lösningorienterad. Samtidigt kan vi se vilken part/sida som förknippas med vilken typ av beteende (eskalerande eller de-eskalerande).

Beroende på om Public Service väljer att konstruera konflikten som vore den en polariserad kamp mellan väst mot öst så kan ett sådant resultat knytas samman med variabeln för fördömning av annan part. Visar den upp samma mönster skulle man kunna knyta resultaten till förekomsten av de båda lägren i bevakningen och deras respektive möjlighet till att motivera sina handlingar och vips så har vi en indikator för partiskhet/obalanserad bevakning och nyhetsrapportering som propagandabärare.

5.3.3 Reliabilitet

För att säkerställa hur lika de olika kodarna (läs författarna) registrerat och kodat in de olika variabelvärdena, har vi genomfört provkodningar som kan ses som återkommande interkodarreliabilitetstest både innan själva kodningsprocessen, för att resonera och diskutera hur vi skulle bedöma olika händelser (läs variabeldefinitioner), och efteråt för att jämföra hur nära vi ligger varandra i vår bedömning. Vidare har vi alltid befunnit oss på samma geografiska plats under kodningen varför tveksamheter som uppkommit och nya variabelvärden genast kunnat diskuteras och implementeras löpande under kodningens gång. Därmed menar vi att reliabiliteten är god.

5.4 Extern validitet

Den externa validiteten syftar till huruvida resultaten från vår studie lämpar sig för att generaliseras och appliceras på andra fall än det som vi haft under luppen i vår uppsats. Vi har undersökt om det svenska public servicesystemets nyhetsrapportering från konflikten i Ukraina hänfaller åt en krigs- eller fredsorienterad journalistik. Uppsatsen har varit en förklarande studie av ett teorikonsumerande slag där vi med hjälp av existerande teorier om fredsjournalistik undersökt konfliktrapporteringen från Ukraina. (Esaiasson, Gilljam, Oscarsson, Wängnerud 2012:41) För denna typ av undersökning är generaliseringsanspråket inte av lika stor vikt som om teorin hade varit det under luppen och inte public service rapportering. (Esaiasson, Gilljam, Oscarsson, Wängnerud 2012:89)

Varje konflikt och dess konflikterande parter har unika särdrag vad gäller ekonomisk, politisk, etnisk, geografisk och kulturell närhet i relation till det rapporterade landet. Detta är alla omständigheter som potentiellt påverkar nyhetsbevakningen av denna konflikt. Ur det perspektivet kan våra resultat sägas vara öronmärkta för Ukrainakonfliktens förutsättningar och därför inte kunna appliceras på andra konflikter. Samtidigt finns det, enligt Kempf, likheter vad gäller konfliktutveckling som går att applicera på de flesta konflikter. (Kempf 2002:61) En konfliktutveckling som är tätt förknippat med nyhetsbevakningen av densamma, vilket torde gå i god för att det även finns gemensamma drag för konfliktrapporteringen från de flesta konflikter. Åtminstone vad gäller svensk Public Service. Så med brasklapp för konfliktens unika särdrag och

vad det kan innebära för mediebevakningen borde vi kunna sluta oss till att konfliktrapporteringens övergripande krigsorienterade tendenser sannolikt kvarstår även för framtida oroshärdar.

Vad gäller generaliseringsanspråket för att kunna applicera våra resultat på andra medier än de ägda av public servicebolagen är vi mer osäkra. Visserligen är både SVT och SR en del av ett nationellt mediasystem som kännetecknas av egenskaper och särdrag som delas av fler medier i Sverige och Norden och som ur ett sådant perspektiv skulle kunna antas dela liknande redaktionella prioriteringar vad gäller konfliktrapportering och således kunna innefattas av ett generaliserande antagande sprunget ur våra resultat. Men då fredsjournalistik i någon mening är ett individuellt initiativ från den enskilda journalisten skulle fall av uttalad och tydlig fredsorienterad journalistik á la Galtung kunna finnas inom gränsen för det nationella mediasystemet även om inte vi funnit täcken på det här. Med andra ord kan vi inte med någon empirisk säkerhet kunna generalisera resultaten om SVT och SR till att innefatta till exempel TV4:s nyhetsrapportering även om känslan säger någonting annat.

5.5 Bortfall

För insamlingen av nyhetsändningarna från Rapport var vi hänvisade att gå genom forskarserviceenheten på Kungliga biblioteket i Stockholm. SVT:s nyhetsändningar finns enbart tillgängliga på webben i sju dagar efter sändningstillfället och vårt behov sträckte sig längre bak i tiden än så. Av okänd anledning saknade det eftersökta materialet från KB all textning av utländska medborgare som medverkade i rapporteringen från konflikten. Totalt rörde det sig om 56 analysenheter där rapporteringen innehöll intervjuer utan textning. Det motsvarar 16 procent av det totala antalet kodade analysenheter i undersökningen. Detta innebar att de variabler som ämnade undersöka sådana indikatorer som var avhängda innebörden av det som sades av dessa utländska medborgare förblev okodade om innebörden inte framgick på annat sätt.

Följande fyra variabler påverkades således *eventuellt* av detta i följande utsträckning:

Fördömning av parts handlande

Denna variabel kodades 94 gånger under undersökningen exklusive de analysenheter som påverkades av bortfallet. 8 av de 56 analysenheterna kunde kodas i denna variabel textningen till trots med hjälp av annan information. Således återstår det 48 analysenheter som eventuellt hade kunnat kodas som fördömning av part. Kodningen för fördömning av parts handlande kunde i sin tur distribueras över fyra olika aktörer. Sannolikheten för att alla 48 analysenheterna som påverkats av bortfallet skulle kodas under en och samma aktör är försvinnande liten.

Förekomst av bakomliggande motiv till handling

Denna variabel kodades 60 gånger under undersökningen exklusive bortfallsanalysenheterna. Fem av dem kunde kodas under variabeln ändå, varför 51 nu återstår. Skulle alla 51 kunna kodas som bakomliggande motiv skulle resultaten se eventuellt se betydligt annorlunda ut. (Se 6:4)

Negativ aspekt av konflikt (se Tabell 6:4)

Färgat språkbruk aktör

Denna variabel kodades 45 gånger under undersökningen exklusive bortfallsanalysenheterna. Tre av dem kunde kodas ändå genom annan information, varför nu 53 återstår. Detta är ett stort tapp. Men då detta är en kvalitativ variabel och en som kodar något så subjektivt som färgat och konnotativt språk är ett statistiskt säkerställande inte längre av lika stor vikt. Värt att nämna kan

vara att mediernas språkbruk får anses vara värt lite mer i förhållande till vad som kännetecknar rapporteringen i denna aspekt.

6. Resultat

6.1 Färgat språkbruk

Med hjälp av den kvalitativa variabeln för språkbruk undersöker studien förekomsten och hemvisten i ett färgat bildspråk och talspråk. (se variabeldefinitioner) Variabeln är uppdelad i mediernas användning av färgat tal och bilder i rapporteringen och de rapporterade aktörernas färgade tal. Hur språket används av offentliga personer som exempelvis nyhetsankare påverkas av hur den *hegemoniska diskursen* ser ut - den som svarar mot vilka ”dominerande värden, föreställningar och uttrycksmönster” som råder. Medias språkbruk är i sin tur del av den *offentliga diskursen* medan en del av aktörerna kan sägas tillhöra olika *lokala diskurser*, vilka i sin tur ”kan förbli lokala eller tyna bort” (Sahlin i Sjöberg 1999: 86 -87).

Aktörerna som förekommer i rapporteringen är ofta representanter från någon inblandad part och kan således antas vara färgad av en viss inställning till konflikten som i varierande grad kan tänkas framkomma i talet. Public Service nyhetsrapportering, å andra sidan, lyder under vissa principiella riktmärken om en opartisk och saklig rapportering. Vi får ha detta i åtanke när man analyserar och värderar de exempel vi lyft fram av variabeln. Färgat språk- och bildbruk får därför anses, där det förekommer, vara mer anmärkningsvärt då de kommer från medierna än från aktörerna.

6.1.1 Språkbruk medierna

”Man får uppfattningen att den ukrainska armén går ganska varsamt fram mot de ockuperade byggnaderna. Varför går man inte hårdare fram?” – Rapports nyhetsankare Lisbeth Åkerman frågar SVT:s utrikeskorrespondent Elin Jönsson om utvecklingen i östra Ukraina Rapport 19:30, 15:e april 2014

Ovanstående citat är hämtad från en central representant för SVT:s rapportredaktion och visar på en tydlig förutfattad föresats och närmast insinuant antydning kring hur en part som Ukraina bör agera i en konfliktsituation. Nämligen att lösa konflikten forcerat med militära medel. Att en sådan tydlig förutfattad ansats förekommer i konfliktrapporteringen menar vi skulle kunna visa på att det är den militära logiken som är förhärskande på rapportredaktionen och att det är den som ligger närmast till hands.

”Skulle man ta i med hårdhandskarna mot de proryska separatisterna riskerar man att väcka Rysslands vrede” – Elin Jönsson svarar på Lisbeth Åkermans fråga, Rapport 19:30, 15:e april 2014

”Det är klart att Ukrainas regering måste sätta ner foten och säga vem det är som bestämmer i det här landet” – Claes JB Löfgren om Ukrainas militära operationer i Rapport 19:30 den 13:e april 2014

Ovanstående citat från korrespondenterna Elin Jönsson och Claes JB Löfgren är båda typiska exempel på uttryck som bär på en stark konnotation. (Riegert 1998:77) Det kan tydliggöras genom att lyfta upp den denotativa och bokstavliga betydelsen och ställa den mot den symboliska innebörden. När Elin Jönsson säger att Ukraina ”skulle... ta i med hårdhandskarna” syftar hon naturligtvis inte på att Ukraina som stat skulle ta på sig ett par handskar av hårt material för att sedan ta i något. Inte heller syftar hon till att Ukraina ”riskerar... att väcka [ett lands]... vrede”. Ett land är på sin höjd en juridisk person, *persona ficta*.⁶ Och det är en person utan vare sig hjärnbark eller hjärta och är således utan känslor.

Den konnotativa innebörden med ovanstående uttalande är att om Ukraina, i enlighet med en militär logik och en krigsdiskurs, skulle ta till kraftigare medel för att få bukt med oroligheterna i landet skulle det kunna resultera i att Ryssland, i enlighet med Kempfs teorier om konfliktutveckling, hade svarat på en sådan eskalering med medel av kraftigare dignitet och karaktär.

Så vad innebär ett språkbruk av liknande slag som det ovan? Att ta i med hårdhandskarna är ett idiomatiskt uttryck som hos uppsatsförfattarna har en snuttifierande inverkan på sammanhanget och på den

⁶ http://en.wikipedia.org/wiki/Legal_personality

eventuella innebörden av ett sådant förfarande. Ett förfarande som i värsta fall skulle kunna leda till civilt lidande och död. Att hänvisa till "... Rysslands vrede" innebär att man målar upp Ryssland som om landet och dess medborgare var en och samma entitet och agerade unisont i konflikten. En rapportering som skulle kunna öka polariseringen av konflikten i ett "Öst" mot ett "Väst" och ett "vi" mot ett "dem" (se. den externa konflikten, Appendix 3)

6.1.2 Språkbruk konfliktaktörer:

"Det tyska aggerandet på Krim påminner om vad Hitler gjorde i tysktalande delar av nuvarande Tjeckien före andra världskriget" – referat i Ekot 16:45 den 3:e april av uttalande från Tysklands finansminister Wolfgang Schäuble i samband med föreläsning på ett universitet.

"... man ska kalla en spade för en spade (...) gör man som han (...) så finns det ett ord i den europeiska historien för det." – Carl Bildt kommenterar att han kallat Janukovyjtj för Quisling på mikrobloggen Twitter: *"Så bar då Ukraina fått sin egen Quisling, sittande på främmande mark där han väddar om att en utländsk armé ska ge honom hans land tillbaka"* i Rapport 19:30 4:e mars 2014

Aktörer som är direkt involverade i konflikten använder sig av färgat språk, laddat språk eller regelrätt smutskastning är en del av den propagandaproduktion som intensifieras i konflikterande tider. (Kempf 2003:7) Men att representanter från det internationella samfundet, som stundom antar en medlande roll och som uttryckligen förespråkar en fredlig och diplomatisk lösning till konflikten, hänfaller åt liknande språkbruk är både kontroversiellt och kritiserat.⁷ Carl Bildt uttalar sig i 2 procent (13 tillfällen av totalt 649) av den totala händelserapporteringen av konflikten i Ukraina och är en stark kritiker till Rysslands agerande. Hans uttalande är kraftigt fördömande i merparten (62 procent) av dessa tillfällen. Detta går även igen i det totala språkbruket som uppsatsförfattarna upplevde som färgat där 79 procent präglades av liknande förebrående som ovanvarande citat ger uttryck för. (Se även Utvärderande av annan.)

Endast en femtedel (21 procent) av det uppfångade språkbruket hos de rapporterade aktörerna talade för fred och tog ställning emot krig.

"Jag ber till Gud att Paralympics kan bidra till fred i Europa och fred i mitt land Ukraina" – Ordförande för Ukrainas paralympiska kommitté Valerij Susjkevitj i Rapport 19:30, den 7:3 mars 2014

"Den historiska läxan den är att, möt inte upptrappning med ytterligare upptrappning... möt inte våld med våld." – Fredrik Reinfeldt i Ekot 16:45 den 3: mars

"Östra Ukraina är ett bra mångnationellt område. Det som måste uteslutas är krig, krig med våra vänner." – Valentina, ukrainsk medborgare i Ekot 16:45 den 18:e mars 2014, översättning Sten Sjöström

6.1.3 Bildbruk medierna:

Även bilder bär på stark konnotation som tolkas utefter kulturell horisont och kontext.

Den 1:a mars 2014 förekom en bild på den ryske presidenten Vladimir Putin som presentationsbild i Rapports nyhetsstudio inför ett nyhetsinslag om den ryska närvaron på Krimhalvön. Bilden var ett kollage föreställande Putin kikandes prospekterande genom en kikare på den lilla halvön tillsammans med rubriken "Krisen förvärras".

I enlighet med journalisten Kevin Meridas oavsiktliga insiktsfullhet inför mediernas formattänkande bör också nämnas alla de gånger som studien resultat visat på de redaktionella val som rapportens bildproducent gjort när hen låtit bilder av körande pansarvagnar, vapenbärande militärer och satellitbilder av militärbaser ackompanjera en längre prata om konfliktens utveckling.

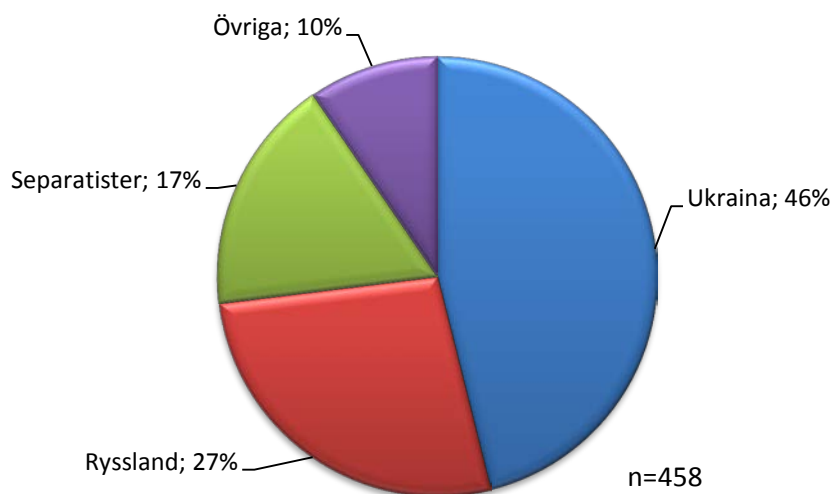
⁷Ordförande i det norska utrikesutskottet kallar Bildts uttalande för "Historielöst"
<http://www.aftonbladet.se/nyheter/article18485396.ab>

6.2 Konfliktkonstruktioner

6.2.1 Den interna konflikten

Den interna konflikten inbegriper huvudsakligen de parter vi finner inom Ukrainas gränser. Utöver dem räknar vi också med Ryssland som intern part då konflikten i förlängningen kommit att handla om territoriella motsättningar de båda länderna emellan.

Resultatet av studien visar att public service bevakning av den interna konflikten i störst utsträckning koncentrerats kring Ukraina och myndigheter och representanter från den nya regeringen (Figur 6.1) Detta behöver dock inte betyda att bevakningen för den sakens skull är tendentiös eller obalanserad utan speglar snarare konfliktens geografi och det faktum att Ukrainas regering, i egenskap av statens högsta organ, i stor utsträckning står som opponerande eller agerande part oavsett intern motpart.

Figur 6.1

Resultaten visar också på att rapporteringen från den interna konflikten i lika delar (24 procent resp. 24 procent) präglas av ryskt agerande mot Ukraina som ukrainskt agerande mot Ryssland. Detta visar på, förutom en numerärt balanserad rapportering, att man från Public Service oftast konstruerar konflikten som om den stod mellan just Ukraina och Ryssland istället för mellan Ukraina och de proryska separatisterna (Tabell 6.1).

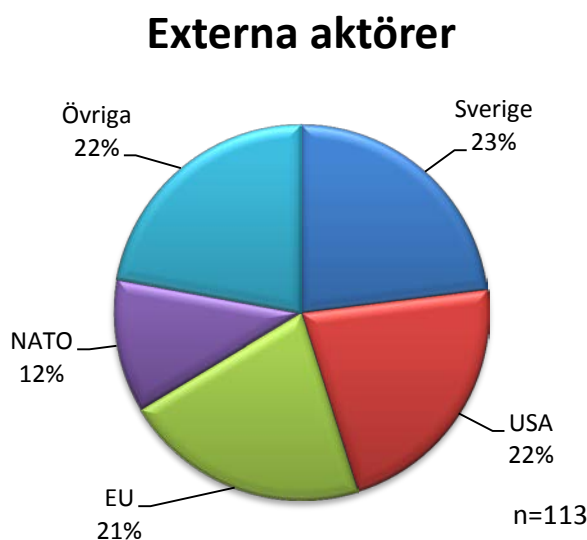
Parter	Andel
Ryssland mot Ukraina	24%
Ukraina mot Ryssland	24%
Separatister mot Ukraina	17%
Ukraina mot Separatister	14%
Övriga	21%
Totalt	100%
	n=229

Tabell 6.1

6.2.2 Den externa konflikten

Den externa konflikten inbegriper de konfliktkonstellationer där en extern part från det internationella samfundet förekommer som agerande förstapart eller opponerande andrapart och alltså *inte* har antagit någon mellanpartsposition eller någon förmedlande roll.

Figur 6.2 visar att Sverige är den externa aktör som förekommer oftast (23 procent), tätt följt av USA (22 procent) och EU (21 procent).

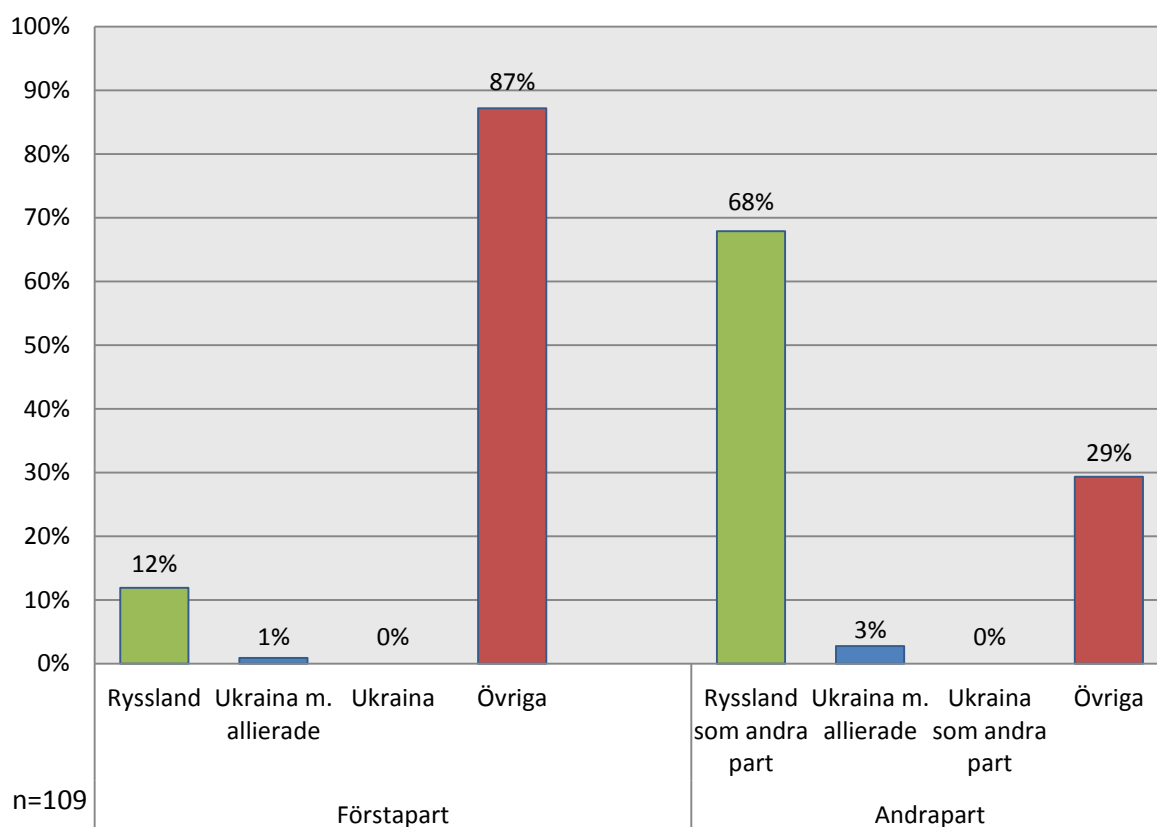
Figur 6.2

Då Sverige inte är har samma position på den globala arenan som de två senare aktörerna har detta samband sannolikt med två anledningar att göra: (1) Att rapporteringen är svensk och (2) Sveriges utrikesminister Carl Bildts aktiva roll och tydliga positionering i rapporteringen från konflikten. Men mer om detta senare.

Vidare visar resultatet att rapporteringen av den externa konflikten domineras av externa aktörer som agerande förstapart (Tabell 6.2) mot ett Ryssland som opponerande andrapart.

Externa konfliktkonstellationer Andel	
EU mot Ryssland	16%
USA mot Ryssland	16%
Sverige mot Ryssland	11%
Sverige mot Övriga länder	11%
NATO mot Ryssland	10%
Övriga länder mot Ryssland	5%
Ryssland mot USA	3%
Ryssland mot EU	2%
Ryssland mot Väst	2%
Ryssland mot Europa	2%
Övriga	24%
Totalt	100%
	n=109

Tabell 6.2

Figur 6.3

Det betyder att rapporteringen främst kretsar kring det internationella samfundets aktioner och agerande mot Ryssland (Figur 6.3). Detta tyder på en frekvent obalans vad gäller mängdrapportering av den externa konflikten i Ukraina. Rapporteringen av det internationella samfundets aktioner och reaktioner är till stor del (68 procent) riktade mot Ryssland medan liknande rapportering mot Ukraina är orapporterad. De gånger Ukraina förekommer i den externa konflikten, oavsett om de är agerande eller opponerande, så framställs de i rapporteringen som om de stod *tillsammans* med aktörer från det internationella samfundet eller ”väst”. Detta stärker bilden i rapporteringen av ett unisont internationellt samfund som agerar mot Ryssland och en polarisering av konflikten i väst mot öst.

”Enligt Ryssland är truppnrvaron helt odramatisk. Enligt Ukraina, USA och Väst tyder den på ett överhängande invasionshot.” – Agneta Furvik Ekot 16:45 30:e mars 2014 06:02

”...Ryssland har ett förändrat beteende som är mycket oberäkneligt, som känns som vindar från det kalla kriget...” – Fredrik Reinfeldt i Rapport 19:30 12:e april 2014 urklipp från Ekots lördagsintervju samma dag.

6.2.3 Konfliktkonstruktion

Förekomsten av de vanligaste konfliktkonstellationerna i bevakningen vittnar om mellan vilka aktörer Public Service låter konflikten stå. Den interna konflikten står främst mellan Ukraina och Ryssland medan den externa konflikten står mellan det internationella samfundet eller ”väst” och Ryssland. Med hjälp av Kempfs teori om schematisk konfliktuppbyggnad framträder mönstret som ganska tydligt: Ukraina önskar bibehålla sin suveränitet och sina gränser intakta, ”Väst” önskar geopolitisk stabilitet och internationell lag och ordning och Ryssland önskar trygga säkerheten för den ryska minoriteten i Ukraina och internationell lag och ordning. Officiella mål

och intentioner som förvisso har som uppgift att förhärliga de egna bevekelsegrunderna för att inträda i konflikt (propaganda) och som mycket väl kan vara svepskäl för andra intentioner men som i realiteten har det gemensamma av att vara svåra att foga samman mellan parterna.

De händelsetyper som Public Service nyhetsrapporteringen från Ukraina knyter till varje konfliktkonstellation kan berätta för oss, inte bara det faktum att rapporteringen sker utan också, vad det är för rapportering. Enligt Kempfs teori om konfliktkonstruktion bör medierna fokusera på möjligheterna till och fördelarna med en fredlig lösning för att få konflikten att ta en kooperativistisk vändning. Ett fokus som oftast tenderar hamnar på sådana händelser som har med våld och makt att göra. Ett fokus som försätter konflikten i en ond spiral mot en konfrontativ utveckling snarare än ett kooperativt dito.

”– Hur våldsamt kan det bli?”

”– Hur våldsamt som helst. Kan bli invasion!”

– Nyhetsankare pratar med Bert Sundström i Rapport 19:30 24:e april

Händelserna som nyhetsrapporteringen knyter till konflikten mellan Ukraina och Ryssland och ”Väst” och Ryssland består i övervägande grad (60 procent resp. 70 procent) av händelser som tenderar att eskalera konflikten och främja en konfrontativ konfliktutveckling (Figur 6.4 och 6.5)

Exempel på eskalerande händelser:

Militär mobilisering/truppflyttningar

Ockupation av byggnad

Verbala hot om militär insats

Väpnat våld, militär operation

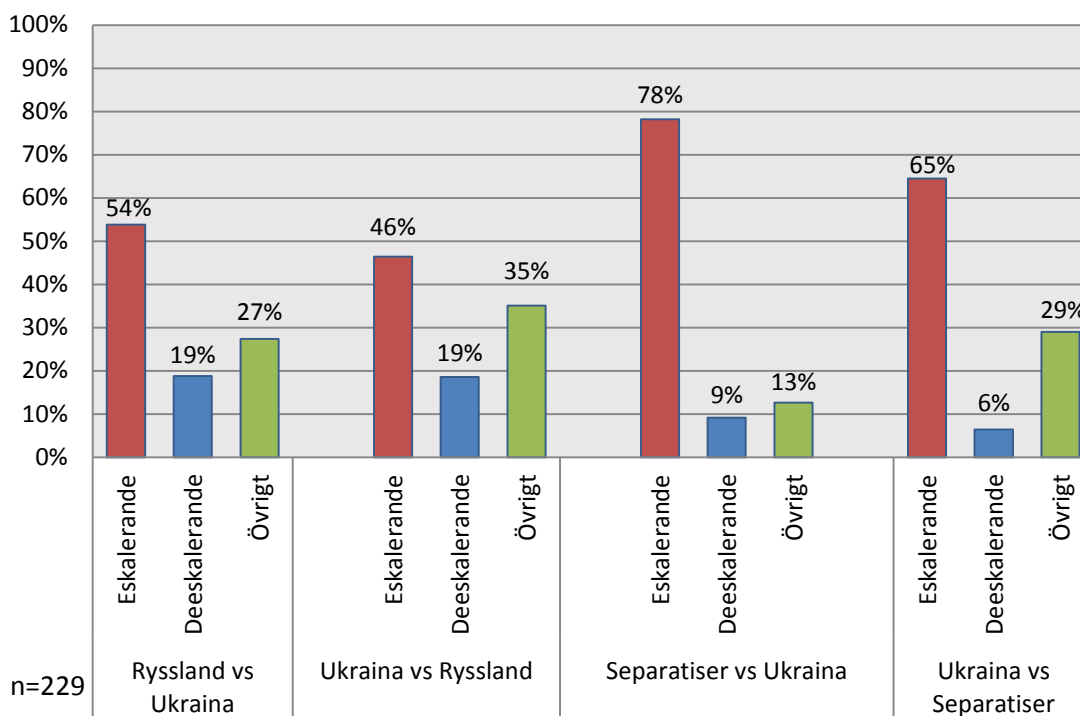
Exempel på de-eskalering händelser:

Militär demobilisering/Trupptillbakadraganden

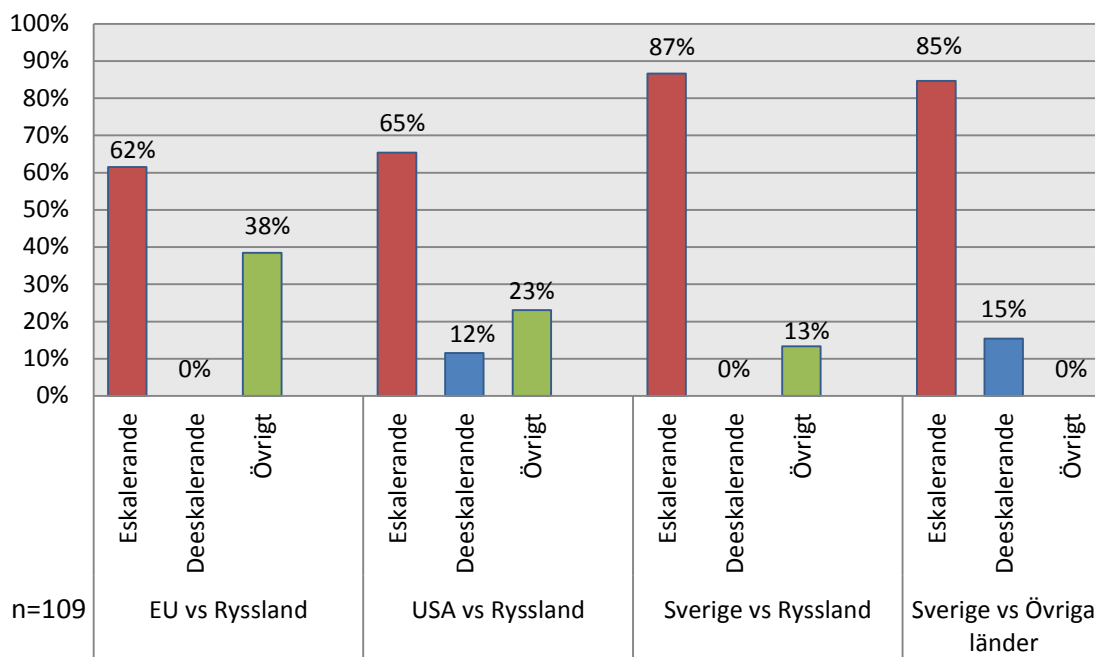
Officiell önskan om fredlig/diplomatisk lösning

Förhandlingar och inledda samtal

Fredliga initiativ från civilsamhället

Figur 6.4 Eskalering kontra de-eskalering händelser i de fyra vanligaste interna konfliktkonstellationerna.

Figur 6.5 Eskalerande kontra de-eskalerande händelser i de fyra vanligaste externa konfliktkonstellationerna.

6.3 Eskalering och de-eskalering

Med utgångspunkt i Wilhelm Kempfs teorier om eskalerande kontra de-eskalerande journalistik i situationer av krig eller konflikter, delar vi upp samtliga händelser som kodats in under rapporteringen i både Rapport och Kvart-i-fem-ekot.

Eftersom det finns möjlighet att registrera upp till fyra händelser per konfliktkonstellation, blir händelserna fler än analysenheterna. Detta påverkar inte utfallet eftersom vi utgår från vilka händelser det rapporterats om och delar upp dem i ”Eskalerande”, ”De-eskalerande” eller ”Varken eller ” (se variabeldefinition).

Vad vi inte kan se i vårt schema är vilket utrymme varje händelse fått vad gäller tid och inte heller i hur många av sändningarna de förekommer. Däremot kan vi se hur stor andel av den registrerade mängden händelsetyper som, enligt vårt kodschema, kan anses vara eskalerande respektive de-eskalerande.

Jämför vi Rapportens 19.30-sändningar i SVT med SR:s kvart-i-fem-eko kan vi se att de är relativt jämna, men att Rapport har en något större andel eskalerande rapporterade händelser medan Kvart-i-fem-ekot har en något större andel de-eskalerande (Tabell 6.3).

Eskalerande/deeskalerande händelser totalt			
Händelsetyp	Andel totalt	Ekot	Rapport
Eskalerande	56%	58%	53%
Deeskalerande	16%	15%	18%
Varken eller	28%	27%	29%
Totalt	100%	100%	100%
n=649			

Tabell 6.3

Om vi bortser från kategorin ”Varken eller” och jämför frekvensen mellan eskalerande kontra de-
eskalerande händelsetyperna ser vi att balansen är tydligt ojämn: 77 procent är eskalerande medan
23 procent är de-eskalerande.

I nästa steg utgår vi från de vanligaste konfliktkonstellationerna och undersöker vilka händelser
som varit vanligast förekommande i inslagen med varje enskild konfliktkonstellation.
Händelsetyperna 1-4 redovisas ihopklumpade utan inbördes gradering. Vi utgår från part 1 och
part 2. Tredjeparten - vilken har en medlande roll - bortser vi alltså från här. I det första exemplet
utgår vi från de interna konfliktkonstellationerna där den med Ryssland som part 1 och Ukraina
som part 2, är den vanligaste konfliktkonstellationen tillsammans med den omvända, Ukraina
som första part och Ryssland som andra part. Med Ukraina syftar vi på den regeringstroga sidan.

När vi klumpar ihop samtliga händelser som registrerats där Ryssland är första part och Ukraina
andra part, och delar upp dem på samma sätt som ovan, kan vi se att klart över hälften, 53,8
procent kan anses vara eskalerande medan bara 18,8 procent kan anses vara de-eskalerande (se
Figur 6.4).

När Ukraina är part 1 och Ryssland part 2, ser vi att det skiljer sig något när det gäller
rapporteringen av eskalerande händelser, vilka är något färre medan kategorin ”Varken eller” är
något större. De de-eskalerande händelsen är nästan helt på samma nivå.

De tredje och fjärde vanligaste interna konfliktkonstellationerna är mellan proryska separatister
och Ukraina. Vi kan se att när det gäller dessa båda konstellationer är den eskalerande
rapporteringen övervägande till en väldigt stor del. Tydligast utmärker sig rapporteringen när de
proryska separatisterna ges en agerande roll (part 1), då hela 78 procent av händelserna kan anses
vara eskalerande. Värt att nämnas här är att händelsetypen ” *Försök till/Intagning av strategisk
plats/Ockupation av byggnad*” står för lite över en fjärdedel av de registrerade händelserna under den
här konfliktkonstellationen. I det här skedet av konflikten råder det knappast någon tvekan om
att de proryska separatisternas taktik till stor del var just denna, att ockupera och inta olika
byggnader på Krim och i östra Ukraina. Även om det inte påverkar resultatets validitet är det en
förklaring som förtjänar att tas med i analysen.

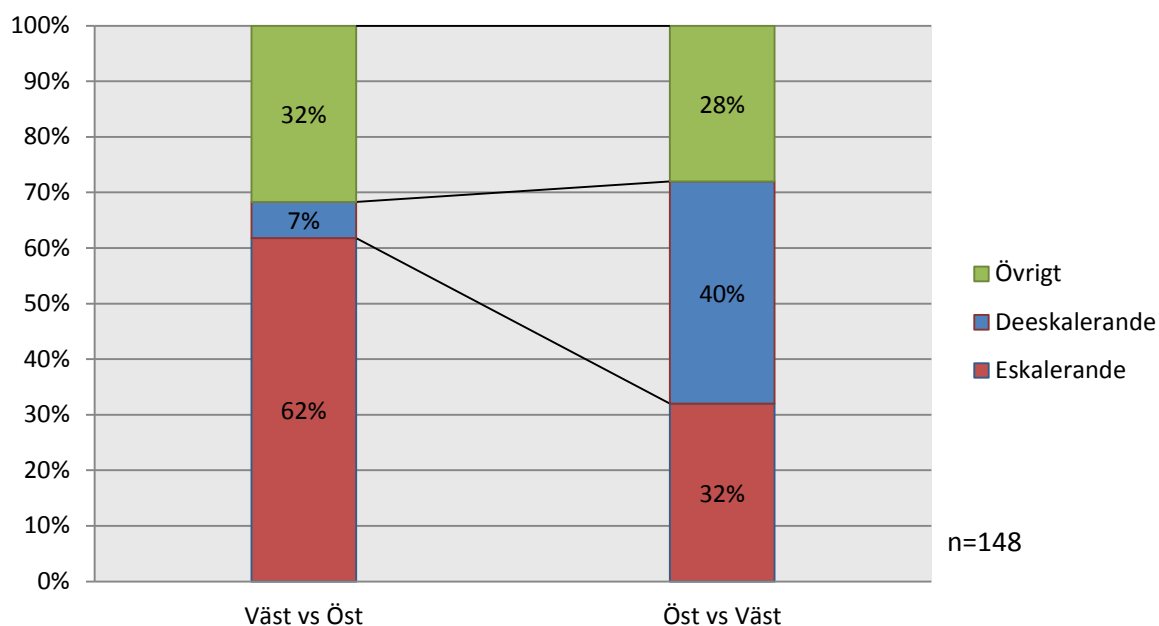
När det kommer till de externa konfliktkonstellationerna är de fyra vanligaste de som redovisas i
figur 6.5. Anmärkningsvärt är att det är när EU, USA, Sverige eller Nato (Nato vs Ryssland är
femta på 10 procent) är första part som inslagen skildrar mer eskalerande händelser medan det
är väldigt låga siffror när Ryssland är första part. Men märk väl att det bara handlar om externa
konflikter, alltså inte de ”mot” Ukraina.

När det gäller de händelsetyper som här anses kunna vara eskalerande är de vanligaste
förekommande, när EU, USA och NATO är första parter (mot Ryssland), de som handlar om
toppmöten om sanktioner, verbala hot om dessa och genomförandet av dem. I Sveriges fall
handlar det främst om upprustningen av försvaret eller verbala hot om sanktioner.

För att kunna jämföra om diskursen kan sägas vara eskalerande eller de-eskalerande, och från det
dra slutsatser kring i vilken mån den är fredsorienterad eller krigsorienterad, har vi gjort två
bredare kategorier, vilka vi jämför med varandra. Vi delar in parterna i ”öst” respektive ”väst”
och utgår enbart från de externa konfliktkonstellationerna.

Vi är väl medvetna om problemen med detta tillvägagångssätt. Vår uppdelning i ”öst” och ”väst”,
bygger snarare på materialets beskrivning av konflikten än vad den bygger på två fasta entiteter
eller antagonister vilka lever sina egna liv, konkurrerande med varandra. Vi är inte ute efter att
befästa idéerna om ”the clash of civilizations” (S.P. Huntington se Referenser). Med hänvisning

till Chomskys propagandamodell kan vi däremot ha med oss den gamla kalla kriget-diskursen, vilken vi i den mer kvalitativa delen av våra resultat återfinner som referenspunkt så tydligt att den stundtals återigen aktualiseras. (se kapitel extern konflikt 6.2.2)

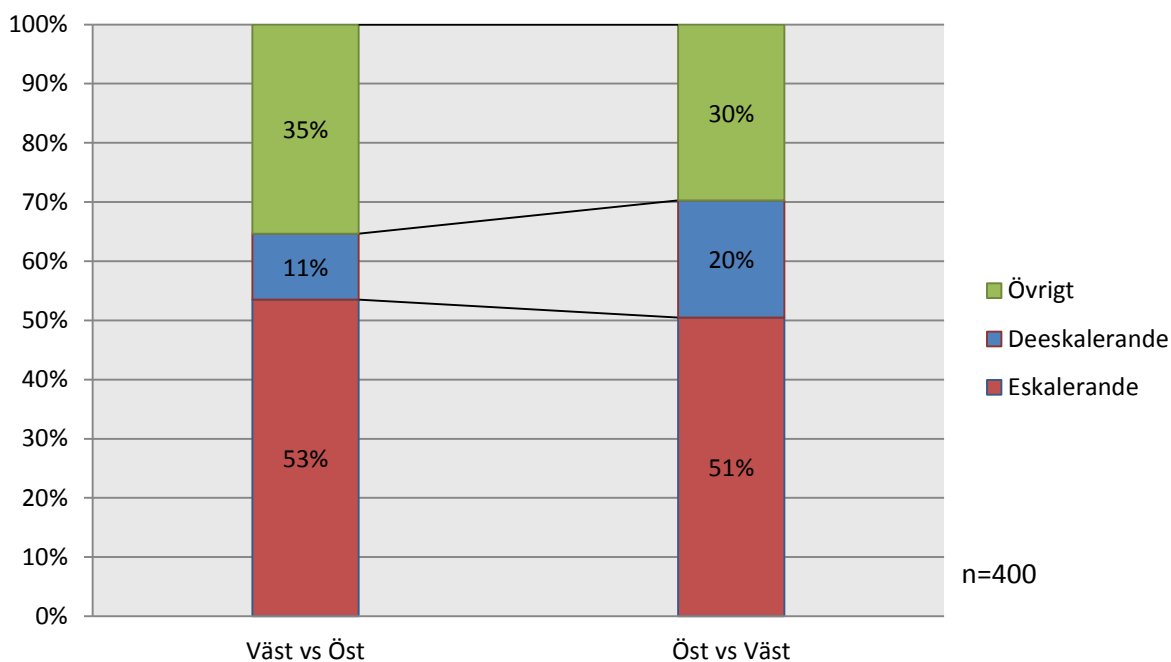

Figur 6.6 Eskalerande vs De-eskalerande händelsetyper inom den externa konflikten uppdelat i Öst mot Väst och Väst mot Öst N-värde: 109

Vad vi med uppdelningen är intresserade av att ta reda på är att undersöka hur stor del av rapporteringen som kan anses vara eskalerande när ”öst” är den agerande parten jämfört med när ”väst” är det.

Vi kan utläsa att det är en betydande övervikt för de eskalerande händelsetyperna när ”väst” är den agerande parten (part 1) medan det är en klar övervikt för de de-eskalerande händelsetyperna när ”öst” är agerande part. Siffrorna är intressanta och det är inte helt givet hur de bör analyseras. Värt att nämna är att ”öst” är agerande part under betydligt färre händelser än ”väst” (60 gånger mot 276). Eftersom ”öst”, i det här fallet i första hand Ryssland, främst ingår som agerande part gentemot Ukraina, inte minst när det handlar om eskalerande händelsetyper, menar vi att ”östs” resultat som agerande part enbart inom externa konflikter, inte ger några siffror värda att uppmärksamma. Däremot är det intressant att titta på ”västs” resultat, eftersom vi här får chansen att se hur EU, USA, NATO och Sverige som förstapart (vilka de ofta skildras som) skildras utifrån en eskalerande respektive de-eskalerande diskurs. Vi kan se att 62 procent av de händelsetyper där någon av dessa aktörer räknas som förstapart, innehåller eskalerande händelsetyper medan de de-eskalerande bara är knappt 7 procent.

Räknar vi däremot in Ukraina (regeringstrogn) och sällar dem till ”väst-blocket” och de proryska aktivisterna till ”öst-blocket”, alltså slår ihop de interna och externa konflikterna, blir siffrorna annorlunda. Vi kan se att den procentuella andelen av de händelsetyper som är eskalerande när ”väst” är agerande part nu har jämnats ut något, medan den procentuella andelen av de händelsetyper som är eskalerande när ”öst” är agerande part nu ökat dramatiskt, till 51 procent. ”Öst” har fortfarande en klart större andel de-eskalerande händelser.

Figur 6.7 Eskalerande vs De-eskalerande händelsetyper inom den samlade konflikten (intern och extern) uppdelat i Öst mot Väst och Väst mot Öst

6.4 Negativa aspekter och bakomliggande motiv

När vi mäter huruvida de variablerna vi kallar ”negativa aspekter” kan anses visa *synliga* eller *osynliga* våldseffekter, utgår vi från Galtung’s uppdelning i freds/konflikts- kontra krigs/våldsorienterad rapportering (se appendix 1). Som underkategorier lyfter Galtung fram hur en freds/konfliktorienterad rapportering bör fokusera på de osynliga effekterna av våld (trauma, kulturell eller strukturell åverkan) medan en krigs-/våldsorienterad rapportering bara fokuserar på de synliga effekterna (som antal offer, skadade eller materiell skada).

Variabeln ”negativa aspekter” avser mäta vilka negativa aspekter av konflikten som skildras och hur ofta (se variabeldefinitioner). Notera att vi bara mäter skildringar av negativa aspekter av konflikten och inte aspekter av konflikten i sin helhet. Negativa aspekter återfanns i 34 procent av konfliktkonstellationerna. Exempel på *synliga* aspekter är materiell/infrastrukturell förstörelse eller rapportering om civila eller stridande offer medan exempel på *osynliga* aspekter är civil oro eller hot mot demokrati/ytrandefrihet (se utförlig uppdelning i appendix3).

Vi räknar samman resultatet från samtliga registreringar under variabeln ”negativa aspekter” och räknar ut hur den procentuella fördelningen ser ut mellan synliga och osynliga aspekter. Resultatet av vår mätning visar att rapporteringen av de synliga aspekterna bara stod för 16 procent av innehållet medan hela 84 procent bestod av osynliga aspekter.

Eftersom vi, vilket vi tidigare nämnt, inte haft tillgång till undertexter i Rapports 19.30 sändningar får vi räkna med ett visst bortfall. Möjligen har därför enstaka negativa aspekter gått oss förbi. För att visa hur felmarginalen skulle kunna påverka resultaten redovisar vi nedan minimum- och maxvärdena, alltså hur stor övervikten skulle vara för respektive kategori om det skulle vara så att samtliga registrerade analysenheter som saknar undertexter och samtidigt inte har någon *negativ aspekt* inkodad, skulle vara antingen synliga eller osynliga.

Aspekter	Andel	Min	Max
Synliga	16%	12%	35%
Osynliga	84%	65%	88%
Total	100%		n=120

Tabell 6.4

Av resultatet ovan (Tabell 6.4) skulle vi därmed kunna argumentera för att Rapport 19.30 och Kvant-i-fem-ekot utifrån de i exemplet aktuella kategorierna, snarare tenderar att gå mot en freds/konfliktorienterad rapportering än en som är krigs/våldsorienterad.

Samtidigt är internationella konflikter oerhört kontextbundna och svåra, för att inte säga omöjliga att jämföra. Dessutom bygger vår undersökning på materiel som är insamlat under en viss period av en specifik konflikt. Med facit i hand kan vi också konstatera att antalet dödsoffer i konflikten dessvärre ökat dramatiskt under veckorna som följde på den tidsperiod som vi valt att undersöka. Således har rimligen också rapporteringen av dessa ökat.

Ytterligare en faktor är variabelvärdena ”civil oro” och ”försämrad geopolitisk säkerhet”, vilka har förekommit vid, enligt vår mätning i nästan hälften av fallen. Variabelvärdena är relativt breda och öppna för subjektiva tolkningar, vilket måste göra att vi behöver se på siffrorna med en viss försiktighet.

Under variabeln ”bakomliggande motiv” är vi intresserade av att ta reda på hur ofta någon av parterna ges möjlighet att förklara eller motivera sitt handlande eller när reportern i fråga försöker göra det åt dem. Intressant är inte bara vilka parter som oftast ”får” göra detta utan också hur ofta bakomliggande motiv överhuvudtaget ges utrymme i rapporteringen.

I knappt 17 procent av den totala rapporteringen ges det utrymme för bakomliggande motiv till någon av parternas handlingar. Det är en ganska låg siffra som pekar på att rapporteringen snarare refererar till händelser än försöker beskriva bakgrunden till dem, vilket i sin tur, enligt Kempf, i så fall skulle kunna sägas dra åt en mer krigs/våldsorienterad diskurs. Detta resultat skulle på grund av bortfallet kunna se annorlunda ut då 51 analysenheter alla hypotetiskt skulle kunna ha behövt kodas in som bakomliggande motiv. Hade så varit fallet hade den totala förekomsten av bakomliggande motiv varit knappt 32 procent av konfliktrapporteringen. Ett resultat som förvisso är högre men som inte kan anses lämna en krigsorienterad diskurs.

Värt att nämnas är också fördelningen av motiv, som trots att den utgår från en relativt sparsam mängd exempel, visar att Ryssland oftast ges utrymme till en bakgrund eller förklaring för sina motiv där det är Rysslands motiv som skildras i 30 procent av de fall där bakomliggande motiv skildras. Av samtliga analysenheter (konfliktkonstellationer) skildras Rysslands bakomliggande motiv i 5 procent av fallen, vilket visar hur liten del av det totala materialet det handlar om. Sverige får sina motiv skildrade i 22 procent av de fall där bakomliggande motiv skildras, Ukraina 12 procent, proryska 10 procent och USA knappt 9 procent. Att Sverige förekommer så högt upp har att göra med rapporteringen av den svenska regeringens och försvarsmaktens vilja att med anledning av utvecklingen i Ukraina rusta upp det svenska försvaret.

6.5 Utvärderande av annan aktör

I studien av nyhetsbevakningen av Ukrainakonflikten förekommer det 94 fall av fördömande av inblandade parter handlande. Två tredjedelar (66 procent) av det samlade fördömandet i Public Service nyhetsbevakning var riktat mot Rysslands agerande i konflikten (Tabell 6.5).

Part som fördöms	Andel
Ryssland	66%
Ukraina	18%
Separatister	11%
USA/NATO	5%
Totalt	100%
n=94	

Tabell 6.5

Sverige var det land som oftast (31 procent) fördömde det ryska agerandet följt av USA (19 procent) och Ukraina (16 procent). Liksom tidigare tror vi detta främst har att göra med de journalistiska kriterier för nyhetsvärdering som präglar den svenska nyhetsbevakningen samt utrikesminister Carl Bildts frekventa ställningstagande i konflikten.

”Den här krisen började i augusti förra året när Ryssland, mycket klandervärdigt, beslöt sig för att initiera vad jag kallar för ekonomisk krigsföring...” - Carl Bildt i Rapport 19:30 7:e mars 2014 1:07 min. Egen översättning.

Ur ett normativt perspektiv och med Public Service principer om opartiskhet i åtanke borde företrädevis Ryssland tillåtas utvärdera de andra agerande parterna i motsvarande utsträckning. Så är dock inte fallet. Även om Ryssland stod för 40 procent av fördömandet av USA:s och/eller NATO:s agerande i konflikten skedde det vid endast två tillfällen. Detta att jämföra med 14 tillfällen för det omvända förhållandet. Även om man kanske hade behövt en något längre undersökningsperiod för att kunna uttala sig med någon statistisk säkerhet i frågan om fördömanden mellan parterna kan detta tyda på ett mönster i rapporteringen.

I likhet med Galtungs uppställning över karaktäristiska kännetecken för freds- respektive krigsjournalistik och Kempfs uppställning över en konflikts eskalering handlar fördömandena ofta, liksom exemplet ovan, om att peka ut ”vem som kastade den första stenen” eller att framhäva ”den andra” som just klandervärdigt i sitt handlande, sina mål och intentioner. (se appendix 1 & 3)

Som ett komplement till de kvantitativa resultaten vad gäller fördömanden av andra aktörer vill vi här nedan redovisa några av de exempel på fördömanden som förekommit i nyhetsrapporteringen. Det är viktigt att sätta dessa exempel i relation till den kvantitativa delen. De är således bara så representativa som statistiken ovan säger. Men för att levandegöra materialet och sätta in det i den aktuella kontexten tycker vi att det fyller en viktig funktion att låta några av citaten breda ut sig över följande sida:

28:e februari 2014

De styrande i Kiev är *”... profascister, gangsters och nationalister...”* vars styre är *”... helt olagligt...”*. – Viktor Janukovyč i referat från presskonferens av Sten Sjöström i Ekot 16:45, 00:48 min.

2:a mars 2014

”... det som har hänt är en skamlös och aggressiv handling... Ryssland har använt sig av aktiv militär aggression mot ett annat land”
– John Kerry i Ekot 16:45

6:e mars 2014

”Ryssland skickar en signal till oss och vi måste förstå den ordentligt och agera omedelbart. För att efter Ukraina, blir det Moldavien och efter Moldavien blir det andra länder... idag är det öppen och brutal aggression.” – Litauens president Dalia Grybauskaitė i Rapport 19:30 den 6:e mars 2014.

7:e mars 2014

”Kan man göra som man har gjort de senaste veckorna så kan Ryssland göra allting... Ryssland eskalerar den här

krisen varje dag och tar det ena allvarliga steget efter det andra..."

– Carl Bildt Ekot 16:45

"EU har antagit ett extremt icke-konstruktivt förhållningssätt och vi accepterar inte talet om subventioner och hot." – Sergei Lavrov Ekot 16:45

8:e mars 2014

Det är "... ingen mening att förhandla med Kiev då regeringen består av radikala nationalister. De använder terror och skräck för att få som de vill" – Sergei Lavrov Ekot 16:45

17:e mars 2014

"Ryssland försöker slita loss en del av detta land. Det kan inte bli så mycket allvarligare än så."

– Carl Bildt Rapport 19:30

Ryssland "... försöker att lösa denna konflikt, på 2000-talet, med hjälp av väpnat våld och hot om annektering. Och det kommer bli svåra konsekvenser för Ryssland om de fortsätter på det här sättet." – Storbritanniens utrikesminister William Hague Rapport 19:30

19:e mars 2014

"Vi står resolut med... det ukrainska folket mot den ryska aggressionen. Så länge Ryssland fortsätter på denna mörka väg kommer de stå inför politisk och ekonomisk isolation." – Joe Biden Rapport 19:30

3:e april 2014

"Det ryska aggerandet på Krim påminner om vad Hitler gjorde i tysktalande delar av nuvarande Tjeckien före andra världskriget" – referat i Ekot 16:45 av uttalande från Tysklands finansminister Wolfgang Schäuble i samband med föreläsning på universitet.

14:e april 2014

"Det här hade inte inträffat utan Ryssland och det ingår i en destabiliseringsstrategi som de mycket tydligt stödjer." – Carl Bildt i Ekot 16:45

22:a april 2014

"Ryssland beter sig både aggressivt och hänsynslöst" – Jan Björklund Rapport 19:30

Variabeln för utvärderingen av annan part i rapporteringen har enbart fokuserat på att fånga upp just fördömanden av annan, då bland annat Kempf lyfter fram just detta var ett sådant tydligt attribut för en krigsorienterad rapportering.

"Rättfärdigande av eget handlande och fördömande av opponentens handlande"
(Kempf 2003:5)(Appendix 3.)

Vi kan med andra ord inte uttala oss empiriskt om i vilken utsträckning fördömanden förekommit i förhållandet till uttryckt medgivande till annan part, i annat än att vår uppfattning är att det skett i försvinnande få fall och då ofta med en fördömande *aura*:

Det är "... en fullkomligt naturlig reaktion av pro-ryska separatister på gangsterväldet i Kiev"

– Viktor Janukovyjtj i referat från presskonferens av Sten Sjöström i Ekot 16:45, 28:e februari 2014, 03:50, om utvecklingen på Krim.

"Det är i någon mån förståeligt att Ryssland agerar på en rysk minoritets oro... men inte på det sätt man agerar."
– Fredrik Reinfeldt Ekot 16:45 2:e mars 2014

Utvärderingen av annan parts handling, mål och intentioner förekommer i 27 procent av den totala rapporteringen och är till sin karaktär tämligen fördömande.

6.5 Källor

Bland de 215 fall i både Ekot och Rapport där källor har kodats, finns ett antal tydliga tendenser som är gemensamma för båda mediekanaler. Reportrar som rapporterar på plats, där nyheten utspelar/utspelat sig, utgör 31 procent av alla kodade källtyper (se Tabell 6.6). Här finns den största skillnaden mediekanalerna emellan. Källtypen ”Reporter på plats” utgör 42 procent av kodade källor i Rapport (n=105), medan den i Ekot utgör 22 procent (n=110).

Källa	Rapport	Ekot	Differens	Båda
Reportern på plats	42%	22%	20%	31%
Ukraina (myndigheter)	10%	10%	0%	10%
Spekulationer/Obekräftade rykten	10%	9%	0%	9%
Ryska medier	7%	6%	0%	7%
Svenska myndigheter	6%	6%	-1%	6%
Ryssland (myndigheter)	4%	15%	-11%	10%
Internationella nyhetsbyråer	4%	9%	-5%	6%
Ospecificerade källor	4%	3%	1%	3%
Ukrainska medier	3%	4%	-1%	3%
Civil vittnesbörd/Okända	3%	1%	2%	2%
NGO	3%	0%	3%	1%
NATO	2%	4%	-2%	3%
Pro-rysk separatist	2%	3%	-1%	3%
USA	1%	5%	-4%	3%
Oberoende experter	1%	3%	-2%	2%
Sociala medier	1%	1%	0%	1%
EU	0%	1%	-1%	0%
Totalt	100%	100%		100%
Ukrainapositiva källor	21%	29%	-8%	25%
Rysslandpositiva källor	12%	24%	-11%	18%
"Neutrala" källor	50%	34%	16%	41%
Okänt/oklart ställningst.	17%	14%	4%	15%
Totalt	100%	100%		100%
Kvot Ukraina/Rysslandpositiva	1,75	1,21	0,54	n=226

Tabell 6.6

De oftast förekommande källorna är därefter ryska och ukrainska myndigheter, där de båda var för sig utgör tio procent av totala antalet källor. Båda mediekanalerna hänvisar till ukrainska myndigheter lika ofta, men Ekot refererar däremot till ryska myndigheter oftare än Rapport, med en differens på elva procentenheter. Ekot hänvisar också till internationella nyhetsbyråer samt Myndigheter i USA något oftare. I övrigt skiljer sig mediekanalerna märkbart lite åt i vilka deklarerade källor de refererar till.

När källorna kodas om till ”Ukrainapositiva⁸”, ”Rysslandpositiva⁹”, ”Neutrala¹⁰” samt ”Okänt/oklart ställningstagande”, kan vi utläsa hur balanserad källhänvisningen till olika intressenter i konflikten är. Det verkar som att källor som tenderar att sympatisera med Ukraina kommer till tals oftare än källor sympatiserande med Ryssland/proryska separatister. Sammantaget utgör ukrainapositiva källor 25 procent av Ekots och Rapportens källor (se Tabell 6.6), medan rysslandpositiva källor utgör 18 procent. Om man endast beaktar källorna som refereras i Rapport är skillnaden ännu tydligare. Där är differensen mellan antalet ukraina- och

⁸ Ukrainska myndigheter, ukrainska medier, Svenska myndigheter (oftast regeringen), USA, NATO, EU

⁹ Ryska myndigheter, ryska medier, proryska separatister

¹⁰ Reporter på plats, Internationella nyhetsbyråer, Oberoende experter, NGO:s

rysslandpositiva källor nio procent. Rapport refererar ”neutrala” källor desto oftare än Ekot. Närmare bestämt utgör de "neutrala" hälften av Rapportens källor. Ekot kan dock sägas ha en ganska jämn fördelning källortyperna emellan, där ukraina-, rysslandpositiva samt ”neutrala” källor alla ligger omkring 30 procent.

6.6 Röster

I figur .1 redovisas alla kodade icke-elitröster, där andelen uttalat proryska ukrainska medborgare sticker ut som största grupp, med nästan dubbelt så stor andel röster som ukrainska medborgare som inte uttalat stöd. Utifrån Galtungs fredsjournalistiska teori är det av notervärt att en enbart liten andel av icke-elitrösterna ej tar tydlig ställning för endera part i en konfliktkonstellation.

Om de olika kodade icke-elitröststyperna grupperas enligt huruvida de tydligt tagit ställning för endera part eller ej, märks en tydlig tendens hos Rapport och Ekot att låta partiska röster komma till tals. Som visas i tabell 6.7 utgör åtminstone 63 procent av rösterna partiska röster medan endast 18 procent icke uttalar stöd. Andelen benämnd ”Okänt stöd” utgörs helt av röster som kodats utan tillgång till översättning från ukrainska/ryska och det är enligt övrig information i inslagen sannolikt att dessa till stor eller full utsträckning också är partiska röster. I det fallet skulle upp emot 82 procent utgöra partiska röster. I det motsatta fallet, om än av kodarna ansett osannolikt, skulle delen där stöd icke uttalats utgöra 37 procent. I båda fallen är den partiska andelen tydligt störst vilket tyder på att Ekot och Rapport inte väljer att föra fram mer fredsivrande eller neutralt lutande röster.

Röst, icke-elit efter partssympati	Andel	Maxandel
Sympati med/avståndstagande från part	63%	82%
Ukrainsk (icke uttalat stöd)	18%	37%
Okänt stöd	18%	
Totalt	100% n=120	

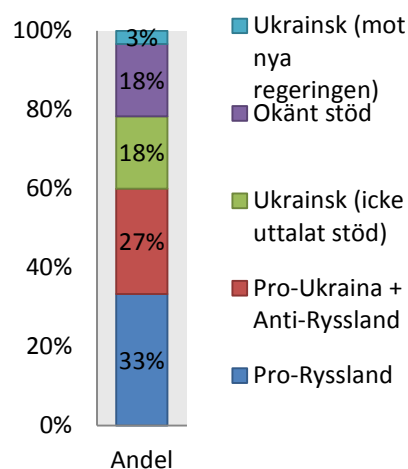
Tabell 6.7

Beaktas enbart den del av analysmaterialet där allt språk i inslagen kommit kodarna tillgodo syns ett snarlikt högt resultat beträffande andelen partiska icke-elitröster (Tabell 6.8).

Röstandel icke-elit, sympati u. otextat material	Andel
Sympati med/avståndstagande från part	78%
Ukrainsk (icke uttalat stöd)	22%
Totalt	100%
	n=64

Tabell 6.8

Några av Galtungs kriterier för fredsjournalistik berör fokus på alla parter i konflikten, att alla parter får komma till tals, och även att alla berörda ges röster oavsett social status (se Appendix). Av resultaten i figur 6.9 framkommer att proryska ukrainska medborgare är den enskilda grupp som oftast kommer till tals.

Röst, Icke-elit	Andel	Maxandel
Ukrainsk (pro Ryssland)	32%	45%
Ukrainsk (icke uttalat stöd)	18%	32%
Icke identifierbar (okänt stöd)	11%	
Ukrainsk (pro nya regeringen)	9%	23%
Krimtatar (mot Ryssland)	7%	18%
Ryss (okänt stöd)	5%	16%
Ukrainsk (mot nya regeringen)	3%	17%
Ryss (mot Ryssland)	3%	14%
Ukrainsk (mot Ryssland)	3%	17%
Estländare	3%	13%
Ukrainsk (okänt stöd)	3%	13%
Okänd (mot Ryssland)	2%	13%
Ryss (för regeringen)	1%	12%
Okänd (pro Ryssland)	1%	12%
Totalt	100% n=120	

Tabell 6.9 och Figur 6.8

Om icke-elitrösterna räknas samman i grupper om ”Pro-Ryssland”¹¹, ”Pro-Ukraina”¹² och ”Anti-Ryssland”¹³ där de två sistnämnda läggs ihop då de kan antas ligga relativt nära varandra partsmässigt, verkar fördelningen någorlunda jämn (Figur 6.8). Med Pro-Ukraina + Anti-Ryssland på 27 procent jämfört med Pro-Ryssland på 33 procent.

Röst	Andel
Elit	68%
Icke-elit	32%
Totalt	100%
	n=373

Tabell 6.10

Av alla 373 kodade röster tillhör fler än två tredjedelar elitpersoner (Tabell 6.10). Resultatet tyder på en tydligt elitorienterad nyhetsrapportering i Ekot och Rapport. Skillnaden mellan programmen beträffande vilka elit röster som kommer till tals är liten och de olika parterna kommer till tals i stort sett i samma utsträckning. Andelen elitpersoner från de olika parterna som kommer till tals redovisas för hela analysmaterialet i tabell 6.11. Även om materialet separeras efter mediekanal ser rangordningen likadan ut, där svenska elitpersoner kommer till tals i flest fall. För båda kanaler gäller också att proryska separatister är de som mest sällan kommer till tals även om de kommer till tals oftare i Rapport (6.6 procent av fallen) än i Ekot (3.9 procent).

¹¹ Ukrainska medborgare sympatiserande med Rysslands regering/proryska separatister, Ryska medborgare sympatiserande med Rysslands regering samt personer med okänt medborgarskap sympatiserande med Rysslands regering.

¹² Ukrainska medborgare sympatiserande med Jatsenjuks tillfälliga regering som ej uttalat skarpt ogillande av Ryssland/ryska regeringen.

¹³ Icke-elitpersoner med olika nationalitet/grupptillhörighet okänd sådan med uttalat skarpt ogillande gentemot Ryssland/ryska regeringen.

Röst, Elitperson	Andel
Sverige	29%
Ukraina	26%
Extern aktör	22%
Ryssland	17%
Proryska separatister	6%
Icke identifierbar (okänt stöd)	0%
Totalt	100%
	n=253

Tabell 6.11

I 76 analysenheter har en eller flera röster kommit till tals, oavsett rösttyp. Där i förekommer elitröster exklusivt (utan att icke-elitröster också förekommer) i 70 procent av fallen medan icke-elitröster endast förekommer exklusivt i tretton procent av fallen (Tabell 6.12).

Rösttyp	Andel
Elit	70%
Icke-elit	13%
Båda	17%
Totalt	100%
	n=76

Tabell 6.12

Sammanfattningsvis låter public services nyhetsbevakning olika parter komma till tals både bland elitpersoner och icke-elitpersoner. Snedfördelningen i vilka röster som tillåts komma till tals blir dock tydlig när man jämför förekomsten i rapporteringen mellan de båda grupperna. Rapporteringen befrämjar tydligt uttalanden från elitpersoner och kan därmed sägas vara elitorienterad.

7. Diskussion

När vi har mätt vilka händelsetyper som skildrats och hur de framställts är det viktigt att komma ihåg att ta med i analysen vilka händelser som inte funnits med. Begreppssfären kring teorin om *fredsjournalistik* tillhandahåller flera ingångar som ger oss antydningar om vad vårt material skulle kunna ha innehållit om journalisterna och redaktionerna hade varit mer inspirerade av den. Vi ska i det här kapitlet återkomma till var och en av våra frågeställningar i inledningen av uppsatsen och diskutera både vad vi hittade i vårt material och vad vi inte hittade. Vad saknades för att inslagen skulle nå upp till den höga vägen, som Galtung något provocerande kallar den, eller snarare, vad saknades för att inslagen skulle ta en mer fredsorienterat diskursiv vändning?

Vi kommer dessutom diskutera vilken roll vi tycker att fredsjournalistiken kan ha, både som akademisk metod och praktiskt journalistisk metod.

Dessutom kan kategorierna ”krig” och ”fred” uppfattas som fasta och möjliga att absolut särskilja. Så är givetvis inte fallet. Vad som kan uppfattas som fred för någon person eller en folkgrupp eller en nation, kan uppfattas som ett krigsliknande tillstånd för andra. Därför måste fredsjournalistiken som fenomen och praktik delvis ses utifrån en subjektiv ståndpunkt.

Martin Bells *journalism of attachment* har en poäng när den hävdar att det kanske inte alltid går att vara *neutral* i en konflikt. Styrkeförhållanden kan givetvis spela in, dessutom kan parternas motiv, även om de skildras, vara nödvändiga att ta ställning emot, för att inte objektivitetsanspråket ska förvandlas till någon form av propaganda. Däremot kan Bells påbud om att ta ställning röra sig mot ett imperativ, vilket vi misstänker skulle kunna vara skadligt för objektivitets- och neutralitetsanspråken. Dessutom anser vi att detta imperativ skulle kunna innebära ett hinder för möjligheten till fredliga lösningar på konflikter genom mediernas påverkan att genom information tillhandahålla en opinion fakta och emotionella ingångar som kan verka de-eskalerande.

I våra resultat kan vi visa att Rapport 19.30 och SR:s kvart-i-fem-eko i vårt aktuella fall, oftare rör sig inom en krigs/våldsorienterad diskurs, vilket knyter an till Kempf. Vi är väl medvetna om att det knappast kommer som en överraskning för någon. Vad vi däremot kan se är hur stor del av rapporteringen som hamnar inom respektive diskurs och delvis hur det går till.

Genom att utgå från Galtungs teorier om fredsjournalistik och Kempfs teorier om freds- respektive krigsorienterad diskurs och eskalerande respektive de-eskalerande rapportering kan vi se vissa tydliga tendenser kring vilka personer som får komma till tals, vilka källor det hänvisas till, vilka konfliktkonstellationer som mest frekvent skildras, vilka negativa aspekter av konflikten som lyfts fram, vilka parter som får utrymme att fördöma varandra och hur ofta parternas handlingar får beskrivas eller rättfärdigas genom att de bakomliggande motiven skildras.

7.1 Slutsatser

Vilka aktörer får komma till tals? Elitpersoner och/eller civilpersoner?

Vad gäller användningen av källor och vilka röster som får komma till tals visar våra resultat på att rapporteringens opartiskhet är förhållandevis god. Man låter olika sidor få komma till tals, med förbehåll för viss fördel för väletablerade aktörer hos elitpersoner och för det proryska lägret bland icke-elitpersoner, och potentiellt tendensiösa källor ställs mot varandra. Så långt uppvisar rapporteringen god efterlevnad för vad som på hemmaplan i fredstid skulle godtas som god journalistisk praxis. Dock visar studien på en kraftig överrepresentativitet bland elitpersoner i rapporteringen, vilket enligt Galtung tyder på en krigsorienterad journalistik.

Hur konstrueras konflikten i rapporteringen? Vem sägs vara emot vem?

Sättet varpå bevakningen konstruerar och conceptualiserar konflikten framträder tydligt i studien. Den samlade konflikten framställs i rapporteringen som om den stod mellan Ukraina och dess allierade från väst å ena sidan och ett isolerat Ryssland på andra. Bilden av en polariserad konflikt mellan ett öst och ett väst förstärks ytterligare genom förekomsten av ett unisont och kraftigt fördömande av ryskt agerande från västliga representanter både i nakna tal och tillspetsade formuleringar.

Vilka händelser rapporteras det om? Hur utvärderas aktörernas handlingar? Och hur conceptualiseras konflikten?

Rapporteringen från konflikten är händelsedrivna i bemärkelsen att något måste hända innan det kan rapporteras. Att rapporterade journalister aktivt sökt upp alternativa händelser utanför den traditionella krigsorienterade nyhetsfaunan är inget våra resultat stödjer. Händelser med en tydlig aktiv part och med goda utsikter av att åstadkomma motreaktioner av eskalerande grad rapporteras dock i större utsträckning. Inte sällan ackompanjerat av bilder på vapen, pansarvagnar eller krigsfartyg. Detta är händelsetyper av eskalerande karaktär och det är dessa som dominerar, vilket i kombination med färgat språkbruk och frekvent fördömande av varandras handlingar tenderar eskalera konflikten ytterligare. Rapporteringen ger med andra ord föga förhoppningar om att konflikten i Ukraina ska utvecklas mot en de-eskalering och lösas till utsikterna av de konflikterande parternas gemensamt bästa. Konflikten har alltså conceptualiserats som en konkurrerande och konfrontativ kamp mellan de båda lägren.

Rapporteras det om de olika aktörernas motiv? Vilka negativa aspekter som blir följden av olika skeenden?

Parternas motiv till sina handlingar i konflikten skildras sällan. I endast 17 procent av den totala rapporteringen ges det utrymme för bakomliggande motiv till någon av parternas handlingar. Det måste sägas vara en låg siffra.

I det uppdrag som Public Service bedriver (se metodkapitel) och under de förutsättningar de har, borde möjligheterna vara större än för vinstdrivande medier att praktisera en journalistik som rör sig friare från en krigsdiskurs, vilken delvis styrs av myndigheters och nationers officiella källor. Denna styrning ligger, som Herman och Chomsky poängterar, ofta nära propagandan.

Genom att mäta hur ofta de olika parternas bakomliggande motiv skildras, kan vi visa på att Rapports 19:30-sändningar och SR:s Kvart-i-fem-eko, två av public service-sfärens flaggskepp inom nyhetsproduktion, när det kommer till rapporteringen av Krimkonflikten, till största delen bedrivit en beskrivande journalistik, där parternas handlingar och bakomliggande motiv sällan skildras. Enligt Kempf skulle detta kunna vara ett tecken på att rapporteringen i första hand rör sig inom en krigsorienterad diskurs.

Vi kan däremot skönja ett lite motsägande mönster när vi mäter frekvensen av rapporterade negativa konsekvenser av konflikten. Galtung delar upp effekterna av våld och konflikter i *synliga* och *osynliga* effekter. De synliga effekterna kan vara dödsoffer eller materiell förstörelse. Rapporterna om liknande händelser för också räknas vara refererande medan rapporterna om de osynliga effekterna såsom civil oro eller strukturella konsekvenser, får räknas till de mer problematiserande och fördjupande. Resultatet av vår mätning visar att rapporteringen av de synliga aspekterna stod för bara 16 procent av innehållet medan hela 84 procent bestod av osynliga aspekter. Här tyder alltså resultatet på att de inslag som innehåller skildringar av negativa aspekter, till stor del skulle kunna sägas röra sig inom en mer fredsorienterad diskurs. Dessutom återfanns rapporter om negativa aspekter i 34 procent av analysenheterna, vilket är dubbel så ofta

som rapporter om bakomliggande motiv. Några förklaringar till de här siffrorna och invändningar mot att dra för stora slutsatser av dem återfinns i analysdelen.

7.2 Fredsjournalistikens framtid

Som vi tidigare påpekat är poängen med studien inte bara att dissekera den rapportering som SVT:s Rapport 19:30 och SR:s Kvart-i-fem-eko gjort av händelserna på Krim och i östra Ukraina. Vår strävan är dessutom att föra en kritisk diskussion om fredsjournalistikens möjligheter och brister. Fredsjournalistiken är, vilket vi visat i teoridelen, ett växande akademiskt fält under pågående förändring. Vi menar att vi haft stor nytta av teorierna för att fördjupa vår förståelse av hur krigsjournalistiken bedrivs idag och vilka möjligheter fredsjournalistiken skulle kunna ha som en utmanare av rådande normer, på flera fronter. Galtungs dikotomi mellan krigs- och fredsjournalistik har fått kritik från både akademiska kretsar och praktiserande journalister som menar att Galtungs modell är stelbent och att han misslyckas med att inkorporera hans normativa teori med en förståelse för den praktiska verklighet som journalister arbetar under.

Som ett analytiskt verktyg är vi försiktigt optimistiska, samtidigt som vi ser hur den är en normativ praktik som, vilket Loyn lyfter fram, skulle kunna urlaka vissa värden inom journalistikens hederskodex, vilka vi inte är beredda att helt ge upp. Exempel är relationen till objektivitet och neutralitet, vilka är komplexa, både som de betraktas idag - där objektiviteten ibland kan sägas vara uppnådd, bara båda sidor får komma till tals – och som de betraktas av exempelvis Johan Galtung eller Martin Bell, där de förutbestämda ramarna och normerande uppställningarna ibland tenderar att verka dogmatiska och enkelriktade.

Referenser

- Altheide, L. David, 1985. *Media Power – Volume 158, Sage Library of Social Research*. Beverly Hills/London/New Delhi: Sage Publications.
- Bell, Martin, 1997. "TV news: how far should we go?" I *British Journalism Review Vol.8 No. 1*. London: Sage Publications.
- Esaiasson, Peter; Gilljam, Mikael; Oscarsson, Henrik & Wängnerud, Lena, 2012. *Metodpraktikan – Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Visby: Norstedts Juridik AB.
- Federman, M. (2004, July 23). *What is the Meaning of the Medium is the Message?* Hämtad 2014-05-16 from http://individual.utoronto.ca/markfederman/article_mediumisthemessage.htm
- Galtung, Johan, 2002. "Peace Journalism – A Challenge." I *Journalism and the New World Order, Vol.2 – Studying War and the Media*, Kempf, Wilhelm & Loustarien, Heikki (eds.). Göteborg: NORDICOM, Göteborgs Universitet.
- Hackett, A. Robert, 2006. "Is Peace Journalism Possible? Three Frameworks for Assessing Structure and Agency in News Media." I *Conflict & Communication online, Vol. 5, No. 2*. Berlin: Verlag Irena Reneger.
- Huntington, Samuel P. & Sjöwall Trodden, Katarina (2006). *Civilisationernas kamp: mot en ny världsordning*. Stockholm: Atlantis
- Kapuściński, Ryszard, 2007. *På resa med Herodotos*; översättning av Anders Bodegård. Stockholm: Bonnier Pocket.
- Kempf, Wilhelm, 2003. "Constructive conflict coverage – A social-psychological research and development program." I *Conflict & Communication online, Vol. 2, No. 2*. Berlin: Verlag Irena Regener.
- Kempf, Wilhelm & Loustarien, Heikki (eds.), 2002. *Journalism and the New World Order, Vol.2 – Studying War and the Media*. Göteborg: NORDICOM, Göteborgs Universitet.
- Knightley, Phillip, 2004. *Krigets första offer är sanningen: krigskorrespondenten som hjälte och mytskapare*; översättning av Hans Granqvist och Hans O. Sjöström. Stockholm: Ordfront
- Lasswell, D. Harold, 1927. *Propaganda Technique in the World War*. London: Kegan. Paul, Trench, Turbner & Co.
- Lazar, Annita & Lazar, Michelle M. 2009. "Enforcing justice, justifying force: America's justification of violence in the New World Order." I *Discourse, War and Terrorism*, Hodges, Adam & Nilep, Chad (red.). Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Loyn, David, 2007. "Good journalism or peace journalism?" I *Conflict & Communication online, Vol. 6, No. 2*. Berlin: Verlag Irena Regener.
- McLuhan, Marshall. - Media/Marshall McLuhan ; översättning: Richard Matz. - 2001 - [Ny utg.]
- Nord, Lars & Strömbäck, Jesper (red.), 2012. *Medierna och demokratin*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Ottosen, Rune, 2010. "The war in Afghanistan and peace journalism in practice." I *Media, War & Conflict 3: 261-278*. London: Sage Publications

Riegert, Kristina, 1998. *"Nationalising" Foreign Conflict – Foreign Policy as a Factor in Television News Reporting*. Stockholm: University of Stockholm, Department of Political Science.

Sahlin, Ingrid, 1999. "Diskursanalys som sociologisk metod." I *Mer än kalla fakta – Kvalitativ forskning i praktiken*. Lund: Studentlitteratur AB.

Tolstoj, Leo, 1972. *Kosackerna och andra berättelser*; översättning av E. Weer. Uddevalla: Forum pocket

Telefonintervju med Viktor Hedlund som indexerar nyheter för Retriever/Mediearkivet.

Appendix 1

Johan Galtungs dikotomiska uppställning mellan Krigs- och Fredsjournalistik (Kempf & Luostarinen 2002)

PEACE/CONFLICT JOURNALISM	WAR/VIOLENCE JOURNALISM
<p>I Peace/conflict-orientated</p> <ul style="list-style-type: none">• explore conflict <i>formation</i>, <i>x</i> parties, <i>y</i> goals, <i>z</i> issues, general 'win, win' orientation• open space, open time; causes and outcomes anywhere, also in history/culture• making conflicts transparent• giving voice to all parties; empathy and understanding• see conflict/war as a problem, focus on conflict creativity• humanization of all sides; more so the worse the weapon• <i>proactive</i>; prevention before any violence/war occurs• focus on invisible effects of violence (trauma and glory, damage to structure/culture)	<p>I War/violence-orientated</p> <ul style="list-style-type: none">• focus on conflict arena, 2 parties, 1 goal (win), war general zero-sum orientation• closed space, closed time, causes and exits in arena, who threw the first stone• making wars opaque/secret• 'us-them' journalism, propaganda, voice, for 'us'• see 'them' as the problem, focus on who prevails in war• dehumanization of 'them', more so the worse the weapon• <i>reactive</i>: waiting for violence before reporting• focus only on visible effects of violence (killed, wounded and material damage)
<p>II Truth-orientated</p> <ul style="list-style-type: none">• expose untruths on all sides• uncover all cover-ups	<p>II Propaganda-orientated</p> <ul style="list-style-type: none">• expose 'their' untruths• help 'our' cover-ups/lies
<p>III People-orientated</p> <ul style="list-style-type: none">• focus on suffering all over; on women, the aged, children, giving voice to the voiceless• give name to all evil-doers• focus on people peacemakers	<p>III Elite-orientated</p> <ul style="list-style-type: none">• focus on our suffering; on able-bodied elite males, being their mouthpiece• give name to their evil-doers• focus on elite peacemakers
<p>IV Solution-orientated</p> <ul style="list-style-type: none">• peace = non-violence + creativity• highlight peace initiatives, also to prevent more war• focus on structure, culture, the peaceful society• aftermath: resolution, reconstruction, reconciliation	<p>IV Victory-orientated</p> <ul style="list-style-type: none">• peace = victory + ceasefire• conceal peace initiatives, before victory is at hand• focus on treaty, institution, the controlled society• leaving for another war, return if the old war flares up again

Appendix 2

Wilhelm Kempfs modell över skillnaden mellan en Krigs- och Fredsdiskurs (Kempf 2003)

	War discourse	Peace discourse
Key questions	Who is the aggressor? How can he be made to stop?	What is the object of the conflict? How can it be transformed?
Identification offer	<p>Polarized</p> <ul style="list-style-type: none"> • humanizes "our" political and military leaders and dehumanizes those of the other side • humanizes "our" soldiers and dehumanizes those of the other side • humanizes "our" victims and ignores or dehumanizes those of the other side • humanizes "our" civilian population for their loyalty and willingness to make sacrifices and dehumanizes that of the other side because of their nationalism • humanizes the anti war opposition of the other side and ignores or dehumanizes the own as traitors. 	<p>Universal</p> <ul style="list-style-type: none"> • avoids identification with political and military leaders on each side • avoids identification with military personnel on each side • humanizes (at least respects) victims on each side • humanizes (at least respects) civilian society and avoids identification with warmongers on each side • humanizes (at least respects) peace forces on each side
Truth orientation	<ul style="list-style-type: none"> • sees truth simply as raw material and harmonizes the frames of reference • tells stories about "our" heroic deeds and the atrocities of the other side • construes the context of the conflict as insoluble antagonism • founds "our" values by means of political, historical, and ethnic myths 	<p>Is unconditionally committed to standards of truth and also exposes inconsistencies</p> <ul style="list-style-type: none"> • tells also stories about "our" atrocities and the suffering of the other side • explores the opportunities for a constructive transformation of the conflict • deconstructs mythological interpretations and looks for common values
Motivation logic	Presents the war as a barrier against destruction and/or as a bridge to a better future	Focuses on the price of victory, the destruction of cultural, economic and social values
Conflict reporting	<p>Escalation oriented with respect to</p> <ul style="list-style-type: none"> • conceptualization of the conflict • assessment of the rights, aims, and actions of the conflict partners • inducement of emotional involvement in the conflict 	<p>De-escalation oriented with respect to</p> <ul style="list-style-type: none"> • conceptualization of the conflict • assessment of the rights, aims and actions of the conflict partners • inducement of emotional involvement in the conflict

Appendix 3

Wilhelm Kempfs modell över konfliktutveckling (Eskaleringsvägen) (Kempf 2003)

Escalation step	Cooperation	Perspective divergence	Competition	Confrontation	War
Conceptualization of the conflict	Win-win orientation	Bias towards win-lose but win-win still possible	Win-lose (possibly defused by rules of fairness)	Win-lose (increased by threat strategies)	Zero sum orientation. Force as the appropriate means of solving conflict, emphasis on military values, transfer from win-lose to lose-lose
Valuation of rights and aims	Mutual respect of the rights of all participants and emphasis on common interests	Focus on own rights and needs (including common interests), the rights of others, however, vanish from the field of vision	Focus on own rights and needs; common interests, however, vanish from the field of vision	Emphasis on own rights and needs combined with questioning the rights of the opponent and condemning his intentions.	Idealization of own rights and needs, at the same time contesting the rights of the opponent, demonization of his intentions and denial of common interests
Evaluation of actions	Consideration of the benefits of each of the parties	Focus on own benefits (also those resulting from the mutual relationship)	Focus on own benefits	Justification of own actions and condemnation of those of the opponent	Idealization of own actions and demonization of the actions of the opponent
Emotional involvement	Empathy and mutual trust	Conflict between threat and trust	Focus on own threat, that of the opponent disappears from the field of vision, mutual trust is lost	Emphasis on own strength and the danger from the opponent creates a delicate balance between threat and confidence in victory; the threat of the opponent is actively denied; mistrust exists	Balance between threat and confidence in victory continues to exist, mistrust directed also against neutral third parties who attempt to mediate in the conflict, indignation against the war turns into indignation against the opponent
Identification offer	Mutual	Self-centered	Dualistic	Antagonistic	Polarized

Appendix 4

Kodschema

- A. **Kodare** [1,2,3...]
- B. **År**
- C. **Månad**
- D. **Dag**
- E. **Mediekanal** [1=Rapport 19.30, 2=Ekot 16.45]
- F. **Inslag** (i program) [1,2,3...]
- G. **Analysenhet** (konfliktkonstellation)
- H. **Part 1** (Staffan=100-199, Henrik=200-299, Cemil=300-399)
 - 1=Ryssland,
 - 2=EU,
 - 3=USA,
 - 4=FN,
 - 5=NATO,
 - 6=Sverige,
 - 7=Ukraina (ny regering),
 - 8=Tatarer
 - 9=Övriga länder,
 - 10= Ukrainsk opposition (mot ny regering)
 - 11=Pro-rysk separatister, milis
 - 12=NGO
 - 13= Högra Sektorn
 - 14= Ukraina extrem höger
 - 15=Högra Sektorn/Ukraina(ny regering)
 - 16=Okända ockupanter (Krim)
 - 17= USA/EU/Ryssland
 - 18=Yulia Tymotjenko
 - 19=VÄST
 - 20=Ukraina(regering)/VÄST
 - 21=Ukraina (gamla regeringen)
 - 22=Krimns lokala parlament
 - 30= Ospecificerad konfliktkonstellation
 - 31=USA/Ryssland
 - 32=USA/NATO
 - 33=Europa
 - 34=Tyskland
 - 35= Ukrainsk media
 - 36= Okända beväpnade män
 - 37= Rysk opposition
 - 38=Kina
 - 39=USA/EU

- 40=Ukrainska oligarker
- 41=Norden, Baltikum och flera andra länder i Ukrainas närhet
- 42=Befolkningen på Krim
- 43=Baltikum
- 44=Gamla regeringen och Ryssland
- 45=Proryska separatister och Ryssland
- 46=USA, Ryssland, EU, Ukraina

I. **Part 2**

J. **Part 3**

K. **Primär händelse, händelsetyp** (Staffan=100-199, Henrik=200-299, Cemil=300-399)
(journalistisk logik, viktigast först)

- 1=Försök till/Intagning av strategisk plats/ Ockupation av byggnad, 2=Återtagande av strategisk plats/byggnad
- 3=Verbala hot om militär insats, 4=Verbala hot om politiska/ekonomiska/infrastrukturella sanktioner,
- 5=Politiska beslut om mobilisering, 6=Militär mobilisering/truppförflyttningar,
- 7=Militär demobilisering/Trupptillbakadragande,
- 8=Fredliga demonstrationer, 9=Våldsamma demonstrationer 10=Förhandlingar,
- 11=Väpnat våld, militär operation
- 12=Väpnat våld med dödlig utgång 13=Fredliga initiativ från civilsamhället,
- 14=Fredliga initiativ från enskild part
- 15=Uppmaningar om deeskalering, 16=De-eskalering,
- 17=inledda samtal
- 18=Ekonomiskt stöd
- 19=Statsbesök/Besök av delegation
- 20=Ansträngningar för ekonomiskt oberoende
- 21=Vardagsreportage
- 22=Icke specificerade hot/Varningar
- 23=Ekonomiska/energirelaterade konsekvenser
- 24=Eskalering(I nödfall där annan händelse ej passar)
- 25=Beslut om de-eskalering
- 26=Civila röster för fredlig lösning
- 27=Presskonferens/Uttalande
- 28=Externt sammanträde med anledning av konflikten
- 29=Sanktioner införs
- 30=Beslut om folkomröstning på Krim och rapporter om resultatet
- 31=Politisk omröstning med anledning av konflikt
- 32=Begäran om internationell hjälp
- 33= NATO-länder känner sig hotade
- 34=Rapporter om propaganda i ukrainsk/rysk media och ryktesspridning från båda håll
- 35=Gripandet av demonstranter/ockupanter
- 36=Officiell önskan om fredlig/diplomatisk lösning
- 37=Hänvisning till internationella avtal
- 38=Reaktion på uttalande från annan part (Replik)
- 39= Kidnappning
- 40=Ny NATO-chef
- 41= Beslag av vapen
- 42= Ukrainskt krismöte (regeringen)

- 43=Ingen Ukrainsk bojkott av Paralympics
- 44=Utnämning/avsättning av politiska poster
- 45=Påtryckningar mot journalister
- 46=Valfusk
- 47= Rapporter om det egna ryska stödet
- 48= Misshandel av oliktankande
- 49=Arrestering av tjänstemän
- 301=Civil flykt pga konflikt
- 302=Stängning av [muslimsk skola] av milis på Krim
- 303=Nödlån ges Ukraina
- 304=Ryssland höjer gaspriser
- 305=Civila önsknings om stabilitet och/eller ekonomisk förbättring
- 306=Önsknings om ökad självständighet/självbestämmande
- 307=Hot om angrepp på demonstranter
- 308=Våld mot demonstranter
- 309=NATO bryter civilt och militärt samarbete med Ryssland
- 310=Avhoppade Ukrainska militärer slåss för Ryssland/Proryska sidan
- 311=Proryska styrkor firar med civilbefolkning
- 900= Sverige utestängs från visst Nato-samarbete till följd av krisen i Ukraina
- 901=Upprustning av svenskt försvar
- 902= Sverige ger stöd till OSSE
- 903= Migrationsverket uttalar sig
- 904= Bildt uttalar sig
- 905= Försvarets besparingar
- 906=Röster mot upprustning
- 907=Prinsessan låter bli åka till Sotji
- 908=UD avråder från inresa på Krim

L. Sekundär händelse, händelsetyp

M. Tertiär händelse, händelsetyp

N. Kvartär händelse, händelsetyp

O. Röster elitpersoner 1:

- 1=Elitperson Ukraina,
- 2=Elitperson Ryssland, 3=Elitperson Extern aktör,
- 4=Elitperson Svensk
- 5=Elitperson separatist
- 6=Elitperson Ukraina, Kommunistpartiet, okänt förhållningssätt
- 99=Ingen

P. Röster elitpersoner 2:

Q. Röster elitpersoner 3:

R. Röster icke-elitpersoner 1:

- 1=Ukrainsk (pro nya regeringen),
- 2=Ukrainsk (mot nya regeringen),
- 3=Ukrainsk (icke uttalat stöd)
- 4=Ukrainsk (pro Ryssland),

- 5=Ryss (för regeringen),
- 6=Ryss (mot Ryssland),
- 7=Okänd (pro Ryssland)
- 8=Okänd (mot Ryssland)
- 9= Ukrainsk (mot Ryssland)
- 10=Krimtatar (mot Ryssland)
- 11= Estländare
- 12=Ryss (okänt stöd)
- 99=Ingen

S. **Röster icke-elitpersoner 2:**

T. **Röster icke-elitpersoner 3:**

U. **Fördömande av Rysslands handlande**

- 1=Ryssland,
- 2=EU,
- 3=USA,
- 4=FN,
- 5=NATO,
- 6=Sverige,
- 7=Ukraina (ny regering),
- 8=Tatarer
- 9=Övriga länder,
- 10= Ukrainsk opposition (mot ny regering)
- 11=Pro-rysk separatister,
- 12=NGO
- 13=Ukrainsk opposition (icke uttalat stöd
- 14=Ukraina (gamla regeringen)
- 15=Ryska civila
- 16=Rysk opposition
- 17= EU/USA

V. **Fördömande av Ukrainas handlande** (ny regering)

W. **Fördömande av Proryska separatisters handlande**

X. **Fördömande av USA/NATOs handlande**

Y. **Förekomst av bakomliggande motiv till handling**

- 1=Ryssland,
- 2=EU,
- 3=USA,
- 4=FN,
- 5=NATO,
- 6=Sverige,
- 7=Ukraina (ny regering),
- 8=Tatarer
- 9=Övriga länder,
- 10=Ukrainsk opposition (mot ny regering),
- 11=Pro-rysk opposition

12= NGO

Z. **Exempel** (vem motiverar vilket motiv)

AA. **Negativa aspekter av konflikt 1**=Materiell/infrastrukturell förstörelse,

2=Ekonomiska effekter,

3=Civila offer,

4=Stridande offer regeringstrogna,

5=Stridande offer separatister,

6=Stridande offer från båda sidorna, 7=Odefinierade offer

8=Försämrad geopolitisk säkerhet

9= Civil oro

10=Potentiell flyktingvåg

11=Fängslande av oppositionella

12= Hot mot demokrati/yttrandefrihet

13= Stridande offer Högra sektorn

AB. **Källa 1**

1=Ukraina(myndigheter),

2= Ukrainska medier, 3=Ryssland(myndigheter),

4=Ryska medier,

5= Internationella nyhetsbyråer,

6= Civil vittnesbörd/Ukrainsk opposition (mot ny regering),

7= Civil vittnesbörd/Ukrainsk opposition (för ny regering),

8= Civil vittnesbörd/Prorysk opposition,

9= Civil vittnesbörd/Okända,

10= Reportern på plats

11= Spekulationer/Obekräftade rykten,

12=Svenska myndigheter

13=NATO

14=USA

15=Ospecificerade källor

16= Pro-rysk separatist

17= NGO

18= Oberoende experter

19=Sociala medier

20=EU

AC. **Källa 2**

AD. **Källa 3**

AE. **Färgat språk- och bildbruk från mediarepresentanter** (Kvalitativ variabel. Exemplifiera med fynd)

AF. **Färgat språk- och bildbruk från aktörer** (Kvalitativ variabel. Exemplifiera med fynd)

AG. **Kommentarer**

Ange variabel som kommenteras (ex. AL: tekniska problem vid sändning).

AH->AK, AM->AN **Tidsuträkning**

AL. **Inslagslängd**

AO. **Total programtid**